

แนวทางการบริหารจัดการพื้นที่โรงเรียนวัดกิ่งแก้ว(เทพะพัฒนาคาร)เป็นเขตปลอดบุหรี่
ตำบลราชาเทวะ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

GUIDELINES TO THE MANAGEMENT OF THE AREA IN WAT KING KAEW
SCHOOL(THEWAPATTANAKARN) AS A SMOKE - FREE ZONE,RATCHATHEWA
SUBDISTRICT,BANG PHLI DISTRICT,SAMUT PRAKAN PROVINCE

บุญญา เลื่องอร่าม

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

แนวทางการบริหารจัดการพื้นที่โรงเรียนวัดกิ่งแก้ว(เทวะพัฒนาคาร)เป็นเขตปลอดบุหรี่
ตำบลราชาเทวะ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายและการจัดการสาธารณะ
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ปีการศึกษา 2567
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

GUIDELINES TO THE MANAGEMENT OF THE AREA IN WAT KING KAEW
SCHOOL(THEWAPATTANAKARN) AS A SMOKE - FREE ZONE,RATCHATHEWA
SUBDISTRICT,BANG PHLI DISTRICT,SAMUT PRAKAN PROVINCE

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of MASTER OF PUBLIC ADMINISTRATION
(Public Policy and Management)
Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University

2024

Copyright of Srinakharinwirot University

สารนิพนธ์

เรื่อง

แนวทางการบริหารจัดการพื้นที่โรงเรียนวัดกิ่งแก้ว(เพาะพัฒนาคาร์)เป็นเขตปลอดบุหรี่

ตำบลราชาเทวะ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

ของ

บุญญา เฮลืออวาม

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายและการจัดการสาธารณะ
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบปากเปล่าสารนิพนธ์

ที่ปรึกษาหลัก

(รองศาสตราจารย์ ดร.ปรีชญาณ์ นักพื่อน)

ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกสินทร์ เตชะนิยม)

กรรมการ

(อาจารย์ ดร.กัลยา แซ่อั้ง)

ชื่อเรื่อง	แนวทางการบริหารจัดการพื้นที่โรงเรียนวัดกึ่งแก้ว(เทพพัฒนาการ)เป็นเขตปลอดบุหรี่
ผู้วิจัย	บุณยญา เหลืองอร่าม
ปริญญา	รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
ปีการศึกษา	2567
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร. ปรีชญานันท์ นักพ่อน

การวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจการดำเนินการโครงการโรงเรียนปลอดบุหรี่ของโรงเรียนวัดกึ่งแก้ว (เทพพัฒนาการ) จังหวัดสมุทรปราการ ข้อมูลปฐมภูมิจึงรวบรวมโดยการสุ่มแบบเจาะจงจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 8 ราย ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและครู ผลการศึกษาพบว่าโรงเรียนได้ดำเนินกิจกรรมตาม “มาตรการ 7 ประการเพื่อโรงเรียนปลอดบุหรี่” ซึ่งเน้นที่การมีส่วนร่วมของนักเรียนและครูในการรณรงค์ต่อต้านการสูบบุหรี่อย่างต่อเนื่อง ความพยายามเหล่านี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความตระหนักรู้ ปกป้องเยาวชนจากควันบุหรี่ และส่งเสริมวัฒนธรรมปลอดบุหรี่ภายในโรงเรียน โรงเรียนยังมีบทบาทสำคัญในการพัฒนานโยบายและร่วมมือกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและองค์กรในท้องถิ่นเพื่อสื่อสารนโยบายปลอดบุหรี่แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าการดำเนินการโรงเรียนปลอดบุหรี่ยังยั่งยืนต้องอาศัยความพยายามที่ประสานงานกันและมีเป้าหมายร่วมกันในทุกภาคส่วน โครงการดังกล่าวมีความจำเป็นต่อการเสริมสร้างความสามารถในการฟื้นตัวทางสังคมท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและสังคมที่รวดเร็วซึ่งขับเคลื่อนโดยโลกาภิวัตน์

คำสำคัญ : บุหรี่, 7มาตรการ, แนวทางการบริหารจัดการ, ในโรงเรียน, จังหวัดสมุทรปราการ

Title	GUIDELINES TO THE MANAGEMENT OF THE AREA IN WAT KING KAEW SCHOOL (THEWAPATTANAKARN) AS A SMOKE - FREE ZONE, RATCHATHEWA SUBDISTRICT, BANG PHLI DISTRICT, SAMUT PRAKAN PROVINCE
Author	BUNYISA LUENGARAM
Degree	MASTER OF PUBLIC ADMINISTRATION
Academic Year	2024
Thesis Advisor	Associate Professor Dr. Preechaya Nakfon

This qualitative research aimed to explore the implementation of smoke-free school initiatives at Wat Kingkaew School (Thewaphatthanakan), Samut Prakan Province. Primary data were collected through purposive sampling from eight key informants, including school administrators and teachers. The study found that the school implemented activities based on the "Seven Measures for Smoke-Free Schools," emphasizing student and teacher involvement in ongoing anti-smoking campaigns. These efforts aimed to build awareness, protect youth from cigarette smoke, and promote a smoke-free culture within the school. The school also played a key role in policy development and collaborated with public health officials and local organizations to communicate smoke-free policies to stakeholders. The findings suggest that sustainable smoke-free school implementation requires coordinated, goal-driven efforts across all sectors. Such initiatives are essential for strengthening social resilience amid rapid cultural and societal changes driven by globalization.

Keyword : Cigarettes 7 measures management guidelines in schools Samut Prakan Province

กิตติกรรมประกาศ

ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณอาจารย์ที่ปรึกษาฯ ศ.ดร.ปรีชา ญา นักฟิสิกส์ หัวหน้าภาควิชาวิทยาศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรจน์เป็นอย่างสูงที่ให้คำแนะนำความรู้และกำลังใจตลอดระยะเวลาในการทำงานวิจัยครั้งนี้ รวมถึงการชี้แนะทางวิชาการอย่างละเอียดรอบคอบอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาผลงาน

ขอขอบคุณคณะผู้บริหารและคุณครูโรงเรียนวัดกิ่งแก้ว (พัฒนาคาร) ตำบลราชาเทวะ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ที่ให้การสัมภาษณ์ในข้อมูลปัญหาที่เป็นประโยชน์และการทำงานวิจัยในเล่มนี้ ทั้งทางด้านวิชาการและทรัพยากรต่างๆ ที่เอื้ออำนวยให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

นอกจากนี้ข้าพเจ้าขอขอบคุณครอบครัว เพื่อนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ให้กำลังใจ และให้การช่วยเหลืออย่างดีในทุกขั้นตอนของการดำเนินงานจนสามารถสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายได้

บุญญา เหลื่องอร่าม

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
บทที่1	1
บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์การศึกษา.....	3
1.3 ขอบเขตการศึกษา	3
1.4. นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
1.5. การนำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์	7
บทที่2.....	8
ข้อมูลพื้นฐาน.....	8
2.1 นโยบายและมาตรการเกี่ยวกับการกำหนดให้โรงเรียนเป็นพื้นที่ปลอดบุหรี่	8
2.2 ข้อมูลเกี่ยวกับตำบล.....	12
2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	14
บทที่3.....	19
วิธีการดำเนินการ	19
3.1 ประชากรกลุ่มเป้าหมาย	19
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	20
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล	20

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	20
บทที่4.....	21
ผลการศึกษา.....	21
บทที่5.....	30
ข้อเสนอแนะ และแนวทางการพัฒนา	30
5.1 สรุปผลการศึกษา.....	30
5.2 อภิปรายผลการศึกษา	31
5.3ข้อเสนอแนะ	38
บรรณานุกรม	39
ประวัติผู้เขียน.....	41

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาการสูบบุหรี่ในกลุ่มวัยรุ่นถือเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง เนื่องจากวัยรุ่นเป็นช่วงอายุที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม เป็นช่วงรอยต่อระหว่างความเป็นเด็กและผู้ใหญ่ โดยมีอายุระหว่าง 13–19 ปี ซึ่งเป็นวัยที่เริ่มพัฒนาไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ทั้งด้านร่างกาย โดยเฉพาะวุฒิภาวะทางเพศ และพัฒนาการทางจิตใจที่เริ่มแสดงออกถึงความคิด ความต้องการ และพฤติกรรมที่เป็นอิสระมากยิ่งขึ้น วัยรุ่นยังเป็นช่วงที่เริ่มเปลี่ยนผ่านจากการพึ่งพาครอบครัวไปสู่การพึ่งพาตนเอง โดยมีแรงจูงใจจากสภาพแวดล้อมรอบตัว ทำให้เกิดพฤติกรรมการลองผิดลองถูก โดยเฉพาะพฤติกรรมการสูบบุหรี่ ซึ่งเป็นพฤติกรรมเสี่ยงที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพทั้งระยะสั้นและระยะยาว เช่น โรคหัวใจและหลอดเลือด โรคหลอดเลือดสมอง โรคถุงลมโป่งพอง โรคมะเร็งปอด และโรคไม่ติดต่อเรื้อรังอื่นๆ (Non-Communicable Diseases: NCDs) องค์การอนามัยโลก (World Health Organization: WHO, 2013) ได้จัดให้บุหรี่เป็นสารเสพติดชนิดหนึ่ง ซึ่งมีสารประกอบมากกว่า 4,000 ชนิด และมีการประมาณว่าผู้ที่เสียชีวิตจากการสูบบุหรี่มีมากกว่า 5 ล้านคนต่อปี และคาดว่าจะเพิ่มขึ้นเป็น 10 ล้านคนต่อปีภายในปี ค.ศ. 2030 โดยมีผู้สูบบุหรี่ทั่วโลกประมาณ 1.1 หมื่นล้านคน หรือประมาณหนึ่งในสามของประชากรโลกแม้ในประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น สหรัฐอเมริกา ยังพบว่ามีค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพจากผลกระทบของการสูบบุหรี่สูงถึงหลายหมื่นล้านบาทต่อปี (CDC, 2015) และจากรายงานของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2558) พบว่าในประเทศไทย กลุ่มประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป มีจำนวนผู้สูบบุหรี่ถึง 11.4 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 20.7 โดยแนวโน้มของการเริ่มสูบบุหรี่ในกลุ่มเยาวชนมีอายุน้อยลงเรื่อย ๆ จากเฉลี่ย 16 ปีในปี 2550 เป็น 15 ปีในปี 2557

นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำจะมีแนวโน้มสูบบุหรี่มากกว่าผู้ที่มีการศึกษาสูง โดยเฉพาะกลุ่มที่ประกอบอาชีพรับจ้างและแรงงานทั่วไป มีอัตราการสูบบุหรี่สูงถึงร้อยละ 84 โดยเริ่มสูบบุหรี่ครั้งแรกเฉลี่ยอายุ 18 ปี และมีการสูบเฉลี่ย 10 มวนต่อวัน (อภิรักษ์ ปัญญาภา, 2549) พฤติกรรมการสูบบุหรี่ของวัยรุ่นยังได้รับอิทธิพลจากค่านิยมที่มองว่าการสูบบุหรี่เป็นสิ่งที่ “ดูเท่” และเป็นที่ยอมรับในกลุ่มเพื่อน ครอบครัว หรือบุคคลต้นแบบในสังคม นำไปสู่การเรียนรู้พฤติกรรมผ่านการเลียนแบบ และอาจกลายเป็นประตูลู่การสูบบุหรี่ชนิดอื่นในอนาคต

(ประภาพรณ เอี่ยมอนันต์, 2556) จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่โรงเรียนวัดกิ่งแก้ว (เทวะพัฒนาคาร) ตำบลราชาเทวะ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งเป็นโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่ประกอบอาชีพรับจ้างและพนักงานในโรงงาน ส่งผลให้ปัญหาการสูบบุหรี่ในสถานศึกษา โดยเฉพาะในบริเวณสถานศึกษา ยังคงเป็นปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษา พบว่า ครูต่อนักเรียนมีสัดส่วนไม่เหมาะสม ทำให้ครูต้องแบกรับภาระงานมาก และขาดแคลนบุคลากรเฉพาะทางที่มีความรู้ในการจัดการศึกษา ,โครงสร้างพื้นฐานของโรงเรียนไม่เพียงพอ เช่น อาคารเรียน ห้องน้ำ ลานกีฬา ไม่สามารถรองรับการขยายตัวของนักเรียนได้ ,สภาพสังคมและเศรษฐกิจมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้จำนวนประชากรในวัยเรียนเพิ่มขึ้น แต่โรงเรียนในสังกัดไม่สามารถรองรับได้เพียงพอ, ขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนที่ทันสมัย ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพการเรียนรู้ แม้ประเทศไทยจะมีการดำเนินนโยบายควบคุมการบริโภคยาสูบมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 และมีการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2560 รวมถึงการจัดตั้ง วันงดสูบบุหรี่โลก โดยองค์การอนามัยโลก รวมถึงโครงการระดับชาติ เช่น Gen Z ไม่สูบบุหรี่ และ 1 จังหวัด 1 โรงพยาบาล เลิกบุหรี่และบุหรี่ไฟฟ้า อย่างไรก็ตาม ปัญหาการสูบบุหรี่ในสถานศึกษาโดยเฉพาะในโรงเรียนวัดกิ่งแก้ว ยังคงปรากฏอยู่ เนื่องจากขาดแผนการจัดการเชิงระบบ เนื่องจากขาดแผนการจัดการเชิงระบบ จึงทำให้มาตรการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่มุ่งหวังในการลดหรือป้องกันพฤติกรรมสูบบุหรี่ในสถานศึกษา ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน อีกทั้งยังขาดการมีส่วนร่วมอย่างจริงจังของทุกภาคส่วน ทั้งผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนโดยรอบ ส่งผลให้ปัญหานี้ยังคงดำรงอยู่และอาจลุกลามไปสู่พฤติกรรมเสี่ยงอื่น ๆ ในหมู่นักเรียนในอนาคต

ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการศึกษาในประเด็นนี้ เพื่อให้เข้าใจถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมสูบบุหรี่ของนักเรียน ตลอดจนปัญหาเชิงโครงสร้างภายในสถานศึกษาและชุมชนที่เกี่ยวข้อง โดยการศึกษาในครั้งนี้มีเป้าหมายเพื่อนำเสนอแนวทางในการจัดทำแผนการจัดการเชิงระบบที่สามารถใช้ได้จริงในบริบทของโรงเรียนวัดกิ่งแก้ว ซึ่งจะประกอบด้วยการวิเคราะห์สภาพปัญหา ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนแนวทางการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการสูบบุหรี่ในสถานศึกษา

1.2 วัตถุประสงค์การศึกษา

- 1) ศึกษาการดำเนินการของโรงเรียนวัดกิ่งแก้ว (เทวะพัฒนาคาร) ตำบลราชาเทวะ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ เพื่อเป็นสถานศึกษาปลอดบุหรี่
- 2) เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาการดำเนินการของโรงเรียนวัดกิ่งแก้ว (เทวะพัฒนาคาร) ตำบลราชาเทวะ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ เพื่อเป็นสถานศึกษาปลอดบุหรี่

1.3 ขอบเขตการศึกษา

- 1) **ขอบเขตด้านเนื้อหา** การศึกษาครั้งนี้มุ่งเน้นศึกษาประเด็นสำคัญ 2 ประเด็นหลัก ได้แก่

1. การศึกษาการดำเนินงานของโรงเรียนวัดกิ่งแก้ว (เทวะพัฒนาคาร) ตำบลราชาเทวะ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ในการพัฒนาเป็นสถานศึกษาปลอดบุหรี่ โดยพิจารณาจากระเบียบ ข้อบังคับ มาตรการ และกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนได้ดำเนินการ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงแนวทางและกลยุทธ์ในการส่งเสริมโรงเรียนปลอดบุหรี่ ทั้งนี้รวมถึงการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานดังกล่าว

2. การเสนอรูปแบบการพัฒนาการดำเนินงานของโรงเรียนวัดกิ่งแก้ว (เทวะพัฒนาคาร) เพื่อเป็นสถานศึกษาปลอดบุหรี่อย่างยั่งยืน โดยใช้แนวทางอ้างอิงจาก 7 มาตรการเพื่อสถานศึกษาปลอดบุหรี่ ซึ่งเป็นแนวทางที่จัดทำขึ้นโดยกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข ร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย กรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร สถาบันยุวทัศน์แห่งประเทศไทย และมูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ ประกอบด้วย 7 มาตรการดังนี้

- 1) การกำหนดนโยบาย “สถานศึกษาปลอดบุหรี่” อย่างชัดเจนในระดับโรงเรียน เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางและเป้าหมายในการดำเนินงาน
- 2) การบริหารจัดการในสถานศึกษาปลอดบุหรี่ โดยจัดระบบบุคลากร งบประมาณ และการติดตามประเมินผลให้มีประสิทธิภาพ
- 3) การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อสถานศึกษาปลอดบุหรี่ โดยควบคุมพื้นที่ให้ปลอดจากควันบุหรี่และบุหรี่ไฟฟ้า พร้อมจัดสื่อประชาสัมพันธ์

4) การสอดแทรกเนื้อหาเรื่องบุญหรือในการเรียนการสอน ทั้งในหลักสูตรและกิจกรรมนอกหลักสูตร เพื่อสร้างความตระหนักรู้ในหมู่นักเรียน

5) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักเรียน ในบทบาทของผู้นำเยาวชนหรือแกนนำในการรณรงค์สถานศึกษาปลอดบุหรี่

6) การจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไม่ให้สูบบุหรี่ โดยมีแนวทางส่งต่อหรือฟื้นฟูผู้ที่มีพฤติกรรมเสี่ยง

7) การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชน เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการสูบบุหรี่ในบริบทของพื้นที่

ทั้งนี้ การศึกษาในครั้งนี้มีเป้าหมายเพื่อวิเคราะห์และนำเสนอแนวทางพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนวัดกิ่งแก้ว (เทวะพัฒนาคาร) โดยมุ่งเน้นให้เป็นต้นแบบของสถานศึกษาปลอดบุหรี่ในระดับพื้นที่และสามารถขยายผลสู่โรงเรียนอื่น ๆ ต่อไปในอนาคต

1. การศึกษาการดำเนินงานของโรงเรียนวัดกิ่งแก้ว (เทวะพัฒนาการ) ตำบลราษายาเทวะ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ในการพัฒนาเป็นสถานศึกษาปลอดบุหรี่ โดยพิจารณาจาก ระเบียบ ข้อบังคับ มาตรการ และกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนได้ดำเนินการ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึง แนวทางและกลยุทธ์ในการส่งเสริมโรงเรียนปลอดบุหรี่ ทั้งนี้รวมถึงการวิเคราะห์ปัญหาและ อุปสรรคที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานดังกล่าว

2. การเสนอรูปแบบการพัฒนาการดำเนินงานของโรงเรียนวัดกิ่งแก้ว (เทวะพัฒนาการ) เพื่อเป็นสถานศึกษาปลอดบุหรี่อย่างยั่งยืน โดยใช้แนวทางอ้างอิงจาก 7 มาตรการเพื่อสถานศึกษา ปลอดบุหรี่ ซึ่งเป็นแนวทางที่จัดทำขึ้นโดยกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข ร่วมกับ กระทรวงศึกษาธิการ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย กรมกิจการเด็กและ เยาวชน กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร สถาบันยุวทัศน์แห่งประเทศไทย และมูลนิธิธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาไม่สูบบุหรี่ ประกอบด้วย 7 มาตรการ ดังนี้

1) การกำหนดนโยบาย “สถานศึกษาปลอดบุหรี่” อย่างชัดเจนในระดับโรงเรียน เพื่อใช้เป็น กรอบแนวทางและเป้าหมายในการดำเนินงาน

2) การบริหารจัดการในสถานศึกษาปลอดบุหรี่ โดยจัดระบบบุคลากร งบประมาณ และ การติดตามประเมินผลให้มีประสิทธิภาพ

3) การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อสถานศึกษาปลอดบุหรี่ โดยควบคุมพื้นที่ให้ปลอดจากควัน บุหรี่และบุหรี่ไฟฟ้า พร้อมจัดสื่อประชาสัมพันธ์

4) การสอดแทรกเนื้อหาเรื่องบุหรี่ในการเรียนการสอน ทั้งในหลักสูตรและกิจกรรมนอก หลักสูตร เพื่อสร้างความตระหนักในหมู่ผู้เรียน

5) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักเรียน ในบทบาทของผู้นำเยาวชนหรือแกนนำในการ ผนึกกำลังสถานศึกษาปลอดบุหรี่

6) การจัดระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนไม่ให้สูบบุหรี่ โดยมีแนวทางส่งต่อหรือฟื้นฟูผู้ที่ มีพฤติกรรมเสี่ยง

7) การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชน เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการ ป้องกันและแก้ไขปัญหาการสูบบุหรี่ในบริบทของพื้นที่

ทั้งนี้ การศึกษาในครั้งนี้มีเป้าหมายเพื่อวิเคราะห์และนำเสนอแนวทางพัฒนารูปแบบที่ เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนวัดกิ่งแก้ว (เทวะพัฒนาการ) โดยมุ่งเน้นให้เป็นต้นแบบของ สถานศึกษาปลอดบุหรี่ในระดับพื้นที่และสามารถขยายผลสู่โรงเรียนอื่น ๆ ต่อไปในอนาคต

2) ขอบเขตด้านพื้นที่

การดำเนินการของโรงเรียนวัดกิ่งแก้ว (เทวะพัฒนาคาร) ตำบลราชาเทวะ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ เพื่อเป็นสถานศึกษาปลอดบุหรี่

3) ขอบเขตด้านประชากร

ผู้บริหารและบุคลากร ในสังกัดโรงเรียนวัดกิ่งแก้ว(เทวะพัฒนาคาร) ตำบลราชาเทวะ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

4)ขอบเขตด้านระยะเวลา

การดำเนินการเกี่ยวกับสถานศึกษาปลอดบุหรี่ ในโรงเรียนวัดกิ่งแก้ว(เทวะพัฒนาคาร) ตำบลราชาเทวะ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ในช่วงปีการศึกษา2567

1.4. นิยามศัพท์เฉพาะ

1.สถานศึกษาปลอดบุหรี่ หมายถึง สถานศึกษา เช่น โรงเรียน วิทยาลัย หรือมหาวิทยาลัย ที่มีกฎระเบียบและมาตรการเข้มงวดในการควบคุมและป้องกันไม่ให้เกิดการสูบบุหรี่ รวมถึงบุหรี่ไฟฟ้าภายในพื้นที่ของสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมสุขภาพและสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยจากควันบุหรี่ รวมถึงการลดจำนวนผู้สูบบุหรี่และป้องกันการเสพติดในอนาคต

2.มาตรการเพื่อสถานศึกษาปลอดบุหรี่ หมายถึง เป็นแนวทางที่จัดทำขึ้นเพื่อควบคุมและป้องกันการสูบบุหรี่และบุหรี่ไฟฟ้าในสถานศึกษา เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดควันและส่งเสริมสุขภาพของนักเรียน ครู บุคลากร และผู้ที่เกี่ยวข้องและในการศึกษารั้งนี้เกี่ยวกับบุหรี่และบุหรี่ไฟฟ้าเพื่อให้การดำเนินการเกี่ยวกับสถานศึกษาปลอดบุหรี่ ในโรงเรียนวัดกิ่งแก้ว(เทวะพัฒนาคาร) ตำบลราชาเทวะ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งโรงเรียนเป็นสถานศึกษาต้องได้รับการดูแลให้เป็นไปตามระเบียบ ข้อบังคับ และมาตรการเกี่ยวกับยาสูบ ที่สะท้อนให้เห็นการดำเนินการเพื่อเป็นสถานศึกษาปลอดบุหรี่ โดยการเสนอรูปแบบการพัฒนาการดำเนินการของโรงเรียนวัดกิ่งแก้ว (เทวะพัฒนาคาร)ตำบลราชาเทวะ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ เพื่อสถานศึกษาปลอดบุหรี่

3.การดำเนินการ หมายถึง ขั้นตอนการดำเนินการเพื่อพัฒนาโรงเรียนวัดกิ่งแก้ว (เทวะพัฒนาคาร) เป็นสถานศึกษาปลอดบุหรี่ ตามมาตรการเพื่อสถานศึกษาปลอดบุหรี่ ซึ่งเป็นแนวทางที่จัดทำขึ้นโดยกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข ร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย กรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร สถาบันยุวทัศน์แห่งประเทศไทย และมูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ ได้แก่

- 1)การสำรวจและประเมินสถานการณ์
- 2)การจัดทำแผนและกำหนดนโยบาย
- 3)การพัฒนาศักยภาพบุคลากรและนักเรียน
- 4)การดำเนินกิจกรรมรณรงค์และป้องกัน
- 5)การสร้างความร่วมมือกับชุมชน
- 6)การติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการดำเนินงาน

1.5. การนำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์

ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของการดำเนินงานตามมาตรการสถานศึกษาปลอดบุหรี่จากกรณีศึกษาของโรงเรียนวัดกิ่งแก้ว (เทพะพัฒนาคาร) สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมและขับเคลื่อนมาตรการควบคุมในสถานศึกษาระดับพื้นฐานได้อย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งยังสามารถใช้เป็นกรณีตัวอย่างในการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานในสถานศึกษาอื่นที่มีบริบทคล้ายคลึงกัน ทั้งในระดับจังหวัดและระดับประเทศ นอกจากนี้ ข้อมูลจากงานวิจัยยังมีศักยภาพในการสนับสนุนการดำเนินนโยบายสาธารณะ โดยสามารถนำผลการศึกษาไปสังเคราะห์เป็นข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อเสนอแก่อนุหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง อาทิ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) กระทรวงศึกษาธิการ หรือสำนักงานควบคุมการบริโภคยาสูบ กระทรวงสาธารณสุข เพื่อปรับปรุงและพัฒนามาตรการสถานศึกษาปลอดบุหรี่ให้มีความเหมาะสมกับสภาพจริงของแต่ละพื้นที่ สอดคล้องกับบริบททางสังคม วัฒนธรรม และพฤติกรรมของเยาวชนในท้องถิ่น ผลการศึกษานี้ยังสามารถใช้ในการสร้างความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา ชุมชน และภาคีเครือข่ายด้านสุขภาพ เช่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) และภาคประชาสังคม เพื่อร่วมกันพัฒนาแนวทางการป้องกันและควบคุมการเข้าสูบบุหรี่ในกลุ่มเด็กและเยาวชนอย่างยั่งยืน

บทที่ 2

ข้อมูลพื้นฐาน

ข้อมูลพื้นฐานผลการสำรวจจากกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพได้ให้ข้อมูลว่าการสูบบุหรี่ของประชากรไทยอายุ 15 ปีขึ้นไป ในรอบ 20 ปีที่ผ่านมา มีอัตราการสูบบุหรี่ลดลงตลอด โดยในปี พ.ศ. 2554 มีอัตราการสูบบุหรี่ร้อยละ 21.36 แต่แนวโน้มการสูบบุหรี่ในกลุ่มเยาวชนมีอัตราเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในช่วงอายุ 15-18 ปี ซึ่งเท่ากับร้อยละ 9.2 สูงกว่า 10 ปีที่แล้วคือในปี พ.ศ. 2544 ซึ่งมีอัตราการสูบบุหรี่ร้อยละ 6.4 และพบเยาวชนเริ่มสูบบุหรี่อายุน้อยที่สุดที่ 6 ปี ส่วนกลุ่มอายุ 19-24 ปี มีอัตราการสูบบุหรี่ลดลงต่ำสุดในปี พ.ศ. 2547 อยู่ที่ร้อยละ 20.9 และเพิ่มสูงขึ้นเป็น ร้อยละ 22 ในปี พ.ศ. 2554 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า กลุ่มเยาวชนมีแนวโน้มจะสูบบุหรี่เพิ่มขึ้น และในสถานการณ์ปัจจุบันบุหรี่ยังเป็นสิ่งที่เยาวชนอยากทดลองมากที่สุด เพราะมาจากการตลาดทางอ้อมขาดความรู้ความเข้าใจในโทษภัยของบุหรี่ มองว่า “ดูเทห์” และในปัจจุบันยังมีการบุหรี่ปิ๊พที่มีรสชาติและกลิ่นที่หอม ผู้ไม่ได้ศึกษาข้อมูลความรู้จึงคิดว่าปลอดภัยกว่า บุหรี่ซึ่งเป็นสารเสพติดชนิดหนึ่งที่วัยรุ่นนิยมใช้กันอย่างแพร่หลายทั่วโลก วัยรุ่นที่มีการเปลี่ยนแปลงตามช่วงวัยรวมถึงการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจจากการพึ่งพาครอบครัวมาพึ่งพาตนเอง จากการประกอบอาชีพความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ ทำให้วัยรุ่นเกิดการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวจากการประกอบอาชีพ ความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ และการสูบบุหรี่เป็นปัญหาพฤติกรรมระดับโลกที่ก่ออันตรายต่อสุขภาพของทั้งผู้สูบและผู้รอบข้าง เช่น โรคหลอดเลือดหัวใจ หลอดเลือดสมอง เบาหวาน ถุงลมโป่งพอง มะเร็งปอดและมะเร็งอื่นๆ จากการศึกษาข้อมูลในสภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐาน พบว่าปัญหาภายในบริเวณโรงเรียนซึ่งเป็นสถานศึกษาที่ไม่มีมาตรการ เพื่อดำเนินการโรงเรียนปลอดบุหรี่ 7 มาตรการ เพื่อใช้เป็นแนวทางให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนซึ่งเป็นสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีความใกล้ชิดกับเยาวชน โดยใช้ระเบียบ ข้อบังคับ มาตรการ อนุบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับบุหรี่ ได้แก่

2.1 นโยบายและมาตรการเกี่ยวกับการกำหนดให้โรงเรียนเป็นพื้นที่ปลอดบุหรี่

2.1.1 ¹พรบ.คุ้มครองสุขภาพผู้ไม่สูบบุหรี่

พระราชบัญญัติคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. 2535 สาระสำคัญของกฎหมาย

¹ พระราชบัญญัติคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. 2535, 2535

1) กำหนดให้ส่วนหนึ่งส่วนใดหรือทั้งหมดของสถานที่สาธารณะ สถานที่ทำงานหรือยานพาหนะใดๆเป็นเขตปลอดบุหรี่

2) กำหนดให้ส่วนหนึ่งส่วนใดของเขตปลอดบุหรี่ สามารถจัดเขตสูบบุหรี่เป็นการเฉพาะได้

3) กำหนดให้เจ้าของสถานที่ ผู้จัดการ ผู้ควบคุม หรือผู้ที่รับผิดชอบมีหน้าที่จัดเขตปลอดบุหรี่ หรือเขตสูบบุหรี่ให้มีสภาพและลักษณะรวมถึงจัดให้มีเครื่องหมายตามที่กฎหมายกำหนด

4) ห้ามมิให้มีการสูบบุหรี่ในเขตปลอดบุหรี่

2.1.2 ²ประกาศกระทรวงสาธารณสุขที่ออกตามความพรบ.คุ้มครองสุขภาพผู้ไม่สูบบุหรี่ สถานที่สาธารณะ สถานที่ทำงาน หรือยานพาหนะ ที่ถูกกำหนดให้เป็นเขตปลอดบุหรี่ แบ่งเป็น 2 ประเภท

ประเภทที่ 1 สถานที่สาธารณะ สถานที่ทำงาน หรือยานพาหนะ ที่ถูกกำหนดให้เป็นเขตปลอดบุหรี่ ซึ่งไม่สามารถจัดเขตสูบบุหรี่เป็นการเฉพาะได้ แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

1) กำหนดให้เป็นเขตปลอดบุหรี่ทั้งหมด

2) กำหนดให้เฉพาะส่วนหนึ่งส่วนใดของสถานที่นั้นเป็นเขตปลอดบุหรี่ สถานที่สาธารณะ สถานที่ทำงาน หรือยานพาหนะ ซึ่งไม่สามารถจัดเขตสูบบุหรี่เป็นการเฉพาะได้ แบ่งเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่

1) สถานบริการสาธารณสุขและส่งเสริมสุขภาพทุกประเภท

2) สถานศึกษา

3) สถานที่สาธารณะที่ใช้ประโยชน์ร่วมกัน

4) ยานพาหนะและสถานีขนส่งสาธารณะ

5) ศาสนสถาน สถานปฏิบัติธรรมในศาสนาและนิกายต่างๆ

ประเภทที่ 2 สถานที่สาธารณะหรือสถานที่ทำงาน ที่ถูกกำหนดให้เป็นเขตปลอดบุหรี่ที่สามารถจัดเขตสูบบุหรี่เป็นการเฉพาะได้ มีอยู่ 4 สถานที่เท่านั้นได้แก่

1. สถานศึกษาระดับอุดมศึกษา นอกเหนือพื้นที่ส่วนที่เป็นอาคารหรือสิ่งปลูกสร้าง

2. สถานที่ให้บริการน้ำมัน หรือแก๊สเชื้อเพลิง นอกเหนือพื้นที่ส่วนที่เป็นอาคารหรือสิ่งปลูกสร้าง

3. สถานที่ราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ นอกเหนือพื้นที่ส่วนที่เป็นอาคารหรือสิ่งปลูกสร้าง

4. ท่าอากาศยานนานาชาติ

² ประกาศกระทรวงสาธารณสุขที่ออกตามความพรบ.คุ้มครองสุขภาพผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ.2561,2561

การแสดงเครื่องหมายเขตปลอดบุหรี่

1.สถานที่สาธารณะประเภทกลางแจ้งหรือในส่วนที่เป็นบริเวณกลางแจ้งต้องแสดงไว้ ณ บริเวณทางเข้าของสถานที่ดังกล่าวทุกช่องทางโดยเปิดเผยและสามารถมองเห็นได้ชัดเจน

2.สถานที่สาธารณะประเภทอาคารหรือสิ่งก่อสร้างต้องแสดงไว้ ณ บริเวณทางเข้าสถานที่ดังกล่าวทุกช่องทางของสถานที่ดังกล่าว

3.สถานที่สาธารณะประเภทที่ตั้งอยู่ภายในอาคารหรือสิ่งก่อสร้าง หรือในยานพาหนะ ต้องแสดงไว้ ณ บริเวณทางเข้าทุกช่องทางและภายในบริเวณของสถานที่ดังกล่าวโดยเปิดเผย และสามารถมองเห็นได้ชัดเจน

4.สถานที่สาธารณะประเภทที่เป็นยานพาหนะต้องแสดงไว้โดยเปิดเผยและสามารถมองเห็นได้ชัดเจน ภายในบริเวณยานพาหนะ และจากปัญหาภายในบริเวณโรงเรียนที่พบเห็นเด็กนักเรียนสูบบุหรี่เพิ่มมากขึ้นด้วยช่วงวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ ปรากฏว่าไม่ส่งผลให้ผู้สูบบุหรี่มีจำนวนลดน้อยลงไปได้ กลับมีผู้ที่เป็นนักสูบบุหรี่ใหม่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและอายุการสูบบุหรี่ครั้งแรกก็จะน้อยลงทุกที เพราะเนื่องจากพฤติกรรมและการให้ความรู้ไม่เพียงพออย่างเดียวจึงไม่สามารถจัดการปัญหาให้สอดคล้องกับปัญหาการสูบบุหรี่ของวัยรุ่นได้ เพราะการสูบบุหรี่ของวัยรุ่นมีหลายปัจจัย หากเห็นปัญหาตรงนี้แล้วต้องรีบดำเนินการแก้ไขเริ่มต้นที่สถาบันการศึกษาที่เป็นแหล่งให้ความรู้พื้นฐานใกล้ชิดกับเยาวชนที่สุด โดยการสร้างมาตรการและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับยาสูบ

2.1.3 ³มาตรการของกระทรวงศึกษา/สพฐ.

มาตรการเพื่อการดำเนินงานโรงเรียนปลอดบุหรี่ 7 มาตรการ นี้ กำหนดขึ้นร่วมกันโดยกรมควบคุมโรค สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมูลนิธิธรรมาภิบาลเพื่อการไม่สูบบุหรี่ (เครือข่ายครูเพื่อโรงเรียนปลอดบุหรี่) เพื่อใช้เป็นแนวทางให้แก่โรงเรียนที่สนใจเข้าร่วมดำเนินการโรงเรียนปลอดบุหรี่ โดยมีการกำหนดแนวทางการดำเนินงานที่สำคัญเพื่อสนับสนุนให้การดำเนินงานโรงเรียนปลอดบุหรี่ประสบผลสำเร็จ และสอดคล้องกับองค์ประกอบโรงเรียนปลอดบุหรี่ของมูลนิธิธรรมาภิบาลเพื่อการไม่สูบบุหรี่ เครือข่ายครูเพื่อโรงเรียนปลอดบุหรี่ ดังนี้

โดยการผ่าน 7 มาตรการ ดังนี้

1) การกำหนดนโยบายสถานศึกษาปลอดบุหรี่ นำผลการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้โรงเรียนประสบความสำเร็จหรือปัญหาอุปสรรคในการสร้างพื้นที่ปลอดบุหรี่มาใช้เป็นข้อมูล

³ มาตรการเพื่อการดำเนินงานโรงเรียนปลอดบุหรี่ 7 มาตรการ พ.ศ.2556,2556

สนับสนุนการกำหนดนโยบายการจัดทำประกาศอย่างเป็นทางการของโรงเรียน โดยอ้างอิงผลวิจัย เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและความร่วมมือจากบุคลากร นักเรียน และผู้ปกครอง

2) การบริหารจัดการในสถานศึกษาปลอดบุหรี่ นำข้อมูลผลวิจัยเกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่เหมาะสมกับบริบทโรงเรียนมาออกแบบมาตรการทางวินัยและการแก้ไขพฤติกรรม พัฒนาระบบการติดตามผล เช่น การรายงานพฤติกรรมของนักเรียน การสำรวจความคิดเห็นของนักเรียนและบุคลากร

3) การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อสถานศึกษาปลอดบุหรี่ เป็นการสร้างพื้นที่ที่เอื้อต่อการป้องกันและลดการสูบบุหรี่ โดยมีการจัดการพื้นที่และบรรยากาศในโรงเรียนให้ปลอดจากบุหรี่และบุหรี่ไฟฟ้า ทั้งทางกายภาพสังคม และนโยบาย เพื่อส่งเสริมสุขภาพของนักเรียน ครู บุคลากร และผู้ที่เกี่ยวข้อง

4) การสอดแทรกเรื่องบุหรี่ในการเรียนการสอนและกิจกรรมนอกหลักสูตร เป็นแนวทางที่ช่วยปลูกฝังความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับโทษของบุหรี่และบุหรี่ไฟฟ้าให้กับนักเรียนอย่างเป็นระบบ ผ่านการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมที่หลากหลาย

5) การมีส่วนร่วมของ นักเรียน นักศึกษาในการขับเคลื่อนสถานศึกษาปลอดบุหรี่ เป็นกลยุทธ์สำคัญในการสร้างความยั่งยืนให้กับนโยบายโรงเรียนปลอดบุหรี่ โดยให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางในการขับเคลื่อนกิจกรรม รมรณรงค์ และสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกในโรงเรียน

6) การดูแลช่วยเหลือนักเรียน ไม่ให้สูบบุหรี่ เป็นแนวทางที่มุ่งเน้นการป้องกันและแก้ไขปัญหาการสูบบุหรี่ในกลุ่มเยาวชน ผ่านการดูแลช่วยเหลือ ให้ความรู้ และสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการไม่สูบบุหรี่

7)การมีกิจกรรมร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับชุมชน เป็นแนวทางสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบาย สถานศึกษาปลอดบุหรี่อย่างยั่งยืน เนื่องจากการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนช่วยให้เกิดการดูแลและเฝ้าระวังที่ครอบคลุม โดยทั้งสองฝ่ายร่วมมือกันสร้างความตระหนักรู้ ปลูกฝังพฤติกรรมที่เหมาะสมและดูแลสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการปลอดบุหรี่ เป็นต้น

หมายเหตุ: แนวทางการดำเนินงานสามารถปรับเปลี่ยนกิจกรรมให้เหมาะสมกับบริบทและสถานการณ์ของโรงเรียน/พื้นที่ได้โดยอยู่ ภายใต้ 7 มาตรการ ยกเว้น มาตรการที่ 3 การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อโรงเรียนปลอดบุหรี่ ให้ดำเนินการตามแนวทางที่กำหนดให้ครบทุกประเด็น

ดังนั้น ด้วยพื้นที่บริเวณโรงเรียนวัดกิ่งแก้ว(เพาะพัฒนาคาร์)ได้พบปัญหาภายในโรงเรียนเริ่มมีนักเรียนที่เข้าสู่ช่วงวัยรุ่นสูบบุหรี่บริเวณโรงเรียนมากขึ้นจึงทำให้ต้องรีบดำเนินการแก้ไขปัญหาที่พบเห็นอย่างเร่งด่วนเพื่อให้สถาบันการศึกษาชั้นพื้นฐานมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยโดยการดำเนินการสร้าง

นโยบายและมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดให้โรงเรียนเป็นพื้นที่เขตปลอดบุหรี่ซึ่งจะเกิดขึ้นได้จริงก็ต่อเมื่อมีการให้ความสำคัญต่อนโยบายและมาตรการที่จะช่วยให้พื้นที่ในบริเวณโรงเรียนเป็นเขตปลอดบุหรี่และถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนดเพื่อเปลี่ยนแปลงสถานศึกษาให้มีระเบียบและถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนด และการสร้าง 7 มาตรการ ที่กำหนดขึ้นร่วมกันโดย กรมควบคุมโรค สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมูลนิธิธรรมาภิบาลเพื่อการไม่สูบบุหรี่ เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินการสถานศึกษาปลอดบุหรี่ และสอดคล้องตามพระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ.2560 และอนุบัญญัติที่เกี่ยวข้องประกาศกระทรวงสาธารณสุขที่ออกตามความพรบ. คุ้มครองสุขภาพผู้ไม่สูบบุหรี่และมาตรการของกระทรวงศึกษา/สพฐ. เรื่อง มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาการสูบบุหรี่ เป็นต้น

2.2 ข้อมูลเกี่ยวกับตำบล

2.2.1 ข้อมูลพื้นฐานตำบล

ที่ตั้งของหมู่บ้านหรือชุมชนหรือตำบล

ตำบลราชาเทวะ ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของอำเภอบางพลี ระยะห่างจากอำเภอบางพลี 8 กิโลเมตร ระยะห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 30 กิโลเมตร มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 31 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 19,375 ไร่ (ในจำนวนนี้เป็นพื้นที่สนามบินสุวรรณภูมิ จำนวน 9,451 ไร่)

ทิศเหนือ ติดกับ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

ทิศใต้ ติดกับ ตำบลบางพลีใหญ่ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลหนองปรือ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลบางพลีใหญ่ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ และเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร

2.2.2 ข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียนวัดกิ่งแก้ว(เทวะพัฒนาคาร) ตำบลราชาเทวะ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

ชื่อโรงเรียนวัดกิ่งแก้ว(เทวะพัฒนาคาร) ตำบลราชาเทวะ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต2

เปิดสอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

1.1 เขตพื้นที่บริการของชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

- ตำบลราชาเทวะ หมู่ที่ 4- 6, 9, 11 และ 13 และตำบลบางพลีใหญ่ หมู่ที่ 15 -16

1.2 เขตพื้นที่บริการของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

- ตำบลราชเทวะ หมู่ที่ 1 – 13

**เพิ่มเติมจำนวนนักเรียนที่สูบบุหรี่ หรือสถิติปัญหาที่เกี่ยวกับบุหรี่ในโรงเรียน

ข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ (ปี 2565) ระบุว่า ประชากรไทยวัย 15-24 ปี มีอัตราผู้สูบบุหรี่ทั้งบุหรืมวนและบุหรืไฟฟ้าอยู่ที่ 12.7% และเยาวชนที่สูบบุหรืไฟฟ้า เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ การสำรวจจาก สสส. และสถาบันยุวทัศน์ พบว่าอัตราการสูบบุหรืไฟฟ้าในเด็กประถมและมัธยมเพิ่มขึ้นมากในช่วง 5-7 ปีที่ผ่านมา:

เด็กประถมเคยลองสูบบุหรืไฟฟ้า ราว 15% ของทั้งหมด

เวลาระหว่างปี 2558 ถึง 2565 พุ่งจาก 3.3% เป็น 17.6% (คิดเป็นการเพิ่มขึ้น 5.3 เท่า)

จากรายงานอีกฉบับทั่วไป ช่วงปี 2566 เยาวชนไทยอายุ 6-30 ปี มีสัดส่วนผู้สูบบุหรืไฟฟ้าราว 18.6% แยกตามเพศ ได้แก่ชาย 21.5% ,LGBTQ+ 19.7% ,หญิง 16.2%

ข้อมูลเด็กนักเรียน

จำนวนนักเรียนทั้งหมด				
ระดับชั้น	เพศ		รวม (คน)	จำนวน ห้องเรียน
	ชาย	หญิง		
ชั้นประถมศึกษาปีที่1	37	27	64	2
ชั้นประถมศึกษาปีที่2	27	37	64	2
ชั้นประถมศึกษาปีที่3	38	32	70	3
ชั้นประถมศึกษาปีที่4	31	33	64	2
ชั้นประถมศึกษาปีที่5	34	42	76	3
ชั้นประถมศึกษาปีที่6	39	36	75	3
รวมระดับประถมศึกษา	206	207	413	15
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่1	77	43	120	3
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่2	56	55	111	3
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่3	50	47	97	3
รวมระดับมัธยมศึกษา	183	145	328	9
รวมทั้งหมด	389	352	741	24

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาปัญหาการใช้ยาสูบในกลุ่มเด็กและเยาวชน พบว่าพฤติกรรมการสูบบุหรี่มีความสัมพันธ์กับหลายปัจจัย ทั้งในระดับบุคคลและสภาพแวดล้อม ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเริ่มต้นและดำรงพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในกลุ่มเยาวชน ได้แก่ รูปแบบการควบคุมของครอบครัว พฤติกรรมส่วนบุคคล ทักษะการมีต่อการสูบบุหรี่ ความตั้งใจที่จะเลิกสูบ รวมถึง อิทธิพลจากเพื่อน ชุมชน และสภาพแวดล้อมทางสังคม ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยเสี่ยงที่เอื้อต่อการเข้าสู่วงจรของการใช้ยาสูบโดยเฉพาะอย่างยิ่ง บริเวณโรงเรียน ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ควรได้รับการควบคุมให้ปลอดจากบุหรี่อย่างเข้มงวด เนื่องจากเป็นสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสุขภาวะทางกายและจิตใจของนักเรียน อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาหลายฉบับยังพบว่า การสูบบุหรี่ในกลุ่มวัยรุ่นสามารถเกิดขึ้นได้ภายในหรือใกล้บริเวณสถานศึกษา โดยมีปัจจัยแวดล้อมและแรงจูงใจเฉพาะตัวเป็นตัวกระตุ้น เช่น การเห็นแบบอย่างจากผู้ใหญ่ ความอยากรู้อยากลอง หรือการเข้าถึงผลิตภัณฑ์ยาสูบได้ง่าย

2.3.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลให้โรงเรียนเป็นพื้นที่ปลอดบุหรี่

งานวิจัยของ นายอัสสา อุดลย์รอมาน (2562) เรื่อง “รูปแบบการป้องกันและควบคุมยาสูบในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดนราธิวาส” ได้ศึกษาบริบทและแนวทางในการจัดการกับปัญหาการใช้ยาสูบในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า การป้องกันและควบคุมการใช้ยาสูบในโรงเรียนต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษา โดยมีบทบาทสำคัญจากหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ ครอบครัว ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา ร้านค้าโดยรอบโรงเรียน องค์รปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายบริการสุขภาพ รวมถึงนโยบายและการสนับสนุนจากผู้บริหารสถานศึกษา

จากผลการศึกษา สามารถสรุป รูปแบบการดำเนินงานหลัก 7 ด้าน ได้แก่:

1. นโยบายหรือมาตรการ ที่ชัดเจนในการควบคุมบุหรี่
2. การบริหารจัดการ โดยเฉพาะบทบาทของฝ่ายบริหารโรงเรียน
3. การจัดสภาพแวดล้อม ให้เอื้อต่อการเป็นเขตปลอดบุหรี่
4. การบูรณาการในหลักสูตรการเรียนการสอน
5. บทบาทของนักเรียนแกนนำ ในการรณรงค์และให้ความรู้
6. การมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย
7. ระบบการดูแล ช่วยเหลือ และส่งต่อนักเรียนที่มีพฤติกรรมสูบบุหรี่

แม้ว่าจะพบจุดแข็งในหลายโรงเรียน เช่น การสนับสนุนจากผู้บริหารที่มีบทบาทเชิงรุก และการมีเครือข่ายครูที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบุหรี่และยาเสพติด แต่ยังพบ อุปสรรคสำคัญ เช่น การขาดรูปแบบควบคุมที่เป็นระบบ ความไม่ต่อเนื่องของการดำเนินงาน และพฤติกรรมส่วนบุคคลบางคนที่ยังสูบบุหรี่ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของมาตรการที่กำหนดไว้

นอกจากนี้ งานวิจัยยังสะท้อนถึงแนวโน้มของการขับเคลื่อนการส่งเสริมสุขภาพในระดับโรงเรียน ที่สอดคล้องกับ แนวคิดการส่งเสริมสุขภาพตามกฎบัตรออตตาวา (Ottawa Charter, 1986) ซึ่งเน้นการเสริมสร้างศักยภาพของบุคคลและชุมชนในการควบคุมและพัฒนาสุขภาพตนเอง ภายใต้ปัจจัยเอื้อต่อสุขภาพ เช่น สันติภาพ การศึกษา รายได้ สิ่งแวดล้อม และความเท่าเทียมในสังคม

แนวคิดนี้เสนอ กลยุทธ์หลัก 5 ประการ ได้แก่:

1. การพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ
2. การสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ
3. การเสริมพลังแก่ชุมชน
4. การพัฒนาทักษะส่วนบุคคล
5. การปรับระบบบริการสุขภาพให้เน้นการป้องกัน

จากแนวทางดังกล่าว การส่งเสริมสุขภาพในสถานศึกษาจึงไม่เพียงแต่เน้นการลดการสูบบุหรี่ แต่ยังรวมถึงการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาพที่ดีในระยะยาว โดยใช้ กระบวนการมีส่วนร่วม การประเมินผล และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เป็นหัวใจสำคัญของความสำเร็จ

2.3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเด็กและเยาวชนสูบบุหรี่

จากงานวิจัยเรื่องพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี โดยสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข ปีพ.ศ.2552 เพื่ออธิบายความรู้และทัศนคติการได้รับควันบุหรี่จากผู้สูบบุหรี่ข้างเคียง ทัศนคติต่อการเลิกสูบบุหรี่ และบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดเยาวชนมีการสูบบุหรี่มีความสัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ของเยาวชน โดยเฉพาะพ่อของนักเรียนมีการสูบบุหรี่ร้อยละ 31.8 เพื่อนสนิทสูบบุหรี่ร้อยละ 21.4 ดังนั้นควรสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ผู้ปกครองของเยาวชนโดยส่งเสริมบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เข้ามามีบทบาทในการดำเนินงาน เช่น การสัมมนา การจัดเวทีชุมชนหรือการเผยแพร่ผ่านหอกระจายข่าว วิทยุชุมชน สำหรับหน่วยงานระดับกระทรวงหรือภาคีเครือข่ายต่างๆ ควรประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อโทรทัศน์ให้มากขึ้นและสม่ำเสมอ

2.3.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของเยาวชน

การศึกษาพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของเยาวชนและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสูบบุหรี่ของเยาวชน เป็นพฤติกรรมที่ปลูกฝังอยู่ในวัฒนธรรมของกลุ่มต่างๆ ทั่วโลกเป็นเวลานาน มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการใช้ และปรับแต่งชนิดใหม่ๆ ออกมาตลอดเวลาเพื่อสนองความต้องการของผู้สูบบุหรี่ที่เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากการสูบบุหรี่เป็นการติดสิ่งเสพติดอย่างหนึ่งการเลิกสูบบุหรี่จึงยากทั้ง ๆ ที่มีผลการศึกษาถึงโทษและพิษภัยของการสูบบุหรี่ การทดลองใช้โครงการสุขศึกษา รูปแบบต่างๆ เพื่อช่วยให้ผู้สูบบุหรี่ เลิกสูบบุหรี่มานานหลายปี แต่ก็ยังมีผู้สูบบุหรี่อีกเป็นจำนวนมากที่ยังสูบบุหรี่อยู่ ทั้งนี้เนื่องจาก ไม่สามารถเลิกสูบได้ ถึงแม้จะได้พยายามแล้วและทั้งที่ไม่เคยพยายามที่จะเลิกก็ตาม(เสาวนีย์ อินมั่นคง,2551)

2.3.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลิกบุหรี่

พฤติกรรมการสูบบุหรี่และความยากในการเลิกแม้ผู้สูบบุหรี่ส่วนใหญ่จะตระหนักถึงอันตรายของบุหรี่ที่ก่อให้เกิดโรคต่าง ๆ และส่งผลเสียต่อสุขภาพ แต่การเลิกสูบบุหรี่กลับเป็นเรื่องที่ยากและท้าทายอย่างยิ่ง เนื่องจากบุหรี่ยีสสาร นิโคติน ซึ่งเป็นสารเสพติดที่มีฤทธิ์เสพติดสูง ทำให้เกิดการพึ่งพาทั้งทางร่างกายและจิตใจ โดยเฉพาะผู้ที่เริ่มสูบบุหรี่ตั้งแต่อายุยังน้อย มักจะได้รับผลกระทบต่อสุขภาพมากกว่า และมีแนวโน้มเลิกสูบได้ยากขึ้นตามระยะเวลาที่พฤติกรรมเสพติดฝังลึก การเลิกสูบบุหรี่ให้สำเร็จจึงต้องอาศัย ความตั้งใจจริงของผู้เลิกเอง ควบคู่กับ แรงสนับสนุนจากบุคคลรอบข้าง ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว เพื่อน หรือสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม นอกจากผลกระทบต่อสุขภาพแล้ว การสูบบุหรี่ยังส่งผลเสียทางเศรษฐกิจทั้งในระดับบุคคลและระดับประเทศ โดยสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่:

- 1)ผลกระทบต่อทางตรง เช่น ค่าใช้จ่ายในการซื้อบุหรี่ และค่ารักษาพยาบาลจากโรคที่เกิดจากการสูบบุหรี่
- 2)ผลกระทบต่อทางอ้อม เช่น การขาดงานจากปัญหาสุขภาพ การเสียชีวิตก่อนวัยอันควร และความสูญเสียทางเศรษฐกิจที่ไม่สามารถประเมินค่าเป็นตัวเงินได้

ดังนั้น การส่งเสริมการเลิกบุหรี่จึงไม่เพียงแต่เป็นประเด็นด้านสุขภาพเท่านั้น แต่ยังเป็นมาตรการที่ส่งผลโดยตรงต่อการลดภาระทางเศรษฐกิจและสังคมในระยะยาว

2.3.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทัศนคติและความตั้งใจในการเลิกสูบบุหรี่ของนักศึกษาวิทยาลัยราชพฤกษ์

ทัศนคติต่อพฤติกรรม (Attitude toward the Behavior) หมายถึง ความเชื่อของบุคคลเกี่ยวกับผลของการกระทำ และการประเมินคุณค่าที่เกิดขึ้น หากบุคคลเชื่อว่าการกระทำนั้นนำไปสู่ผลในทางบวก ก็จะมีทัศนคติเห็นด้วยต่อพฤติกรรมนั้น แต่หากเชื่อว่าจะเกิดผลลบ ก็จะมีทัศนคติที่ไม่เห็นด้วยหรือต่อต้าน

ความตั้งใจ (Intention) เป็นตัวบ่งชี้ระดับการวางแผนของบุคคลในการแสดงพฤติกรรม ความตั้งใจนี้จะคงอยู่จนถึงเวลาที่เหมาะสม และเมื่อโอกาสเอื้ออำนวย บุคคลจะแสดงพฤติกรรมที่สอดคล้องกับความตั้งใจออกมา ดังนั้น พฤติกรรมของบุคคลจึงอยู่ภายใต้การควบคุมของความตั้งใจ และสามารถนำไปสู่การกระทำได้ (Salazar, 1991; Ajzen & Fishbein, 1980:5 อ้างถึงใน มณกานต์ เมฆภา, 2546)

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของเยาวชน พบว่า คนส่วนใหญ่เริ่มสูบบุหรี่ตั้งแต่วัยเยาว์ โดยมีสาเหตุหลักจากความอยากรลอง การชักชวนของเพื่อน และความต้องการคลายเครียด

เมื่อพิจารณาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ พบว่ามีทั้ง ปัจจัยภายใน เช่น การมีแบบอย่างในการสูบบุหรี่จากบุคคลในครอบครัว เพื่อน ครู หรืออาจารย์ รวมถึงทัศนคติ ความเชื่อ อารมณ์ ความเครียด ความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ และการได้รับข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้อง

ขณะเดียวกัน ยังมี ปัจจัยภายนอก ที่มีอิทธิพล เช่น พฤติกรรมการสูบบุหรี่ของบุคคลใกล้ชิด การต้องการเข้ากลุ่มกับเพื่อน การเข้าถึงบุหรี่ได้ง่าย รวมถึงบทบาทของกฎหมายและกลไกทางสังคมในการควบคุมการบริโภคยาสูบ

ปัจจัยทั้งหมดเหล่านี้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของเยาวชน นอกจากนี้ ยังมีปัญหาในการดำเนินงานภายในสถานศึกษา ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้สำคัญที่ควรมีบทบาทในการป้องกันและควบคุมพฤติกรรมดังกล่าว

กรอบการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานของสถานศึกษาในการพัฒนาไปสู่การเป็นสถานศึกษาปลอดบุหรี่ โดยมุ่งเน้นการสำรวจและวิเคราะห์กระบวนการดำเนินงานตามบริบทของโรงเรียนวัดกิ่งแก้ว (เทวะพัฒนาการ) อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งเป็นสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีบทบาทสำคัญในการดูแลและส่งเสริมสุขภาวะของเด็กและเยาวชนในพื้นที่การวิจัยการดำเนินงานตาม 7 มาตรการเพื่อสถานศึกษาปลอดบุหรี่ ซึ่งกำหนดโดยกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

- 1.ประกาศนโยบายสถานศึกษาปลอดบุหรี่
- 2.มีการให้ความรู้เรื่องพิษภัยของบุหรี่
- 3.จัดให้มีพื้นที่ปลอดบุหรี่ในโรงเรียนและรอบบริเวณ
- 4.สร้างกลไกการเฝ้าระวังพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในนักเรียน
- 5.ส่งเสริมกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพและทักษะชีวิต
- 6.ส่งต่อนักเรียนที่สูบบุหรี่เข้าสู่กระบวนการบำบัดหรือให้คำปรึกษา
- 7.ส่งเสริมบทบาทของนักเรียนแกนนำ/ชมรม/องค์กรนักเรียน

ทั้งนี้เพื่อนำผลการศึกษาไปสังเคราะห์เป็นแนวทางหรือรูปแบบที่สามารถประยุกต์ใช้ได้จริงในบริบทของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งในระดับโรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานภาครัฐ กรอบการวิจัยจึงครอบคลุมการศึกษาทั้งในเชิงโครงสร้างของนโยบายการควบคุมยาสูบในสถานศึกษา กระบวนการดำเนินงานในระดับปฏิบัติการ ตลอดจนปัจจัยเอื้อและอุปสรรคที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการขับเคลื่อนโรงเรียนให้เป็นพื้นที่ปลอดบุหรี่อย่างยั่งยืน โดยใช้ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเป็นเครื่องมือหลักในการวิเคราะห์

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมุ่งเน้นการศึกษาจากข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ที่ได้จากการลงพื้นที่จริงในบริเวณโรงเรียนวัดกิ่งแก้ว (ทะเลพัฒนาคร) ตำบลราชาเทวะ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งเป็นพื้นที่เป้าหมายของการวิจัย

3.1 ประชากรกลุ่มเป้าหมาย

รูปแบบการดำเนินการศึกษาเป็นการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive หรือ Judgmental Sampling) เป็นการเลือกผู้ให้ข้อมูล โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่

1. ผู้อำนวยการโรงเรียน

ผู้อำนวยการสถานศึกษา มีส่วนสำคัญในการกำหนดนโยบาย วางแผนยุทธศาสตร์ และสนับสนุนการดำเนินงานตามแนวทางสถานศึกษาปลอดบุหรี่ ผู้อำนวยการเป็นผู้นำในการสื่อสารนโยบายสู่คณะครู บุคลากร และนักเรียน รวมทั้งสร้างความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน โดยรอบ เพื่อเสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการไม่สูบบุหรี่ภายในบริเวณโรงเรียนและพื้นที่ใกล้เคียง

2. ครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมสุขศึกษาและพฤติกรรมสุขภาพ

ครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมด้านสุขศึกษาเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมและจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียน มีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้ สร้างค่านิยม และปลูกฝังจิตสำนึกให้นักเรียนตระหนักถึงโทษและพิษภัยของบุหรี่ ผ่านกิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมรณรงค์ต่าง ๆ อีกทั้งยังทำหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานภายนอก เช่น โรงพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพตำบล หรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ในการดำเนินโครงการสถานศึกษาปลอดบุหรี่

3. ประธานนักเรียนหรือคณะกรรมการนักเรียน

นักเรียนที่ดำรงตำแหน่งผู้นำของนักเรียนในโรงเรียนมีบทบาทสำคัญในการเป็นตัวอย่างที่ดี (role model) และมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมรณรงค์ป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มเพื่อนนักเรียน เช่น การจัดกิจกรรมวันงดสูบบุหรี่โลก การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ภายในโรงเรียน หรือการแจกใบเสวยพฤติกรรมเสี่ยงให้แก่ครูที่ปรึกษา ผู้นำนักเรียนมีบทบาทในการสร้างวัฒนธรรมของโรงเรียนที่ไม่ยอมรับพฤติกรรมสูบบุหรี่ และส่งเสริมให้เกิดการเฝ้าระวังภายในกลุ่มเพื่อนนักเรียน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูล คือ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในงานวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และแบบบันทึกภาคสนาม ซึ่งผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูล ณ โรงเรียนวัดกิ่งแก้ว (เทพะพัฒนาคาร) ตำบลราชาเทวะ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ โดยมุ่งเน้นการเก็บข้อมูลจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง อาทิ ครู นักเรียน และผู้บริหาร ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตพฤติกรรม และสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา ทั้งนี้เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลได้รับการตรวจสอบความเหมาะสมและความครอบคลุมของประเด็นคำถามโดยผู้ทรงคุณวุฒิก่อนนำไปใช้จริง

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการผ่านการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยฉบับนี้มุ่งเน้นการวิเคราะห์ข้อมูลจากการรับรู้และประสบการณ์ตรงของผู้ให้ข้อมูล ซึ่งเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามมาตรการสถานศึกษาปลอดภัยที่ภาครัฐกำหนด ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จะถูกนำมาวิเคราะห์โดยใช้เทคนิค การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่เน้นการสกัดสาระสำคัญจากคำตอบของผู้ให้ข้อมูล แล้วจัดกลุ่มเนื้อหาตามประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

- 1.การวิเคราะห์ปัญหาในแต่ละขั้นตอนของการดำเนินงานตามมาตรการโรงเรียนปลอดภัย โดยเน้นวิเคราะห์ว่าแต่ละมาตรการสามารถดำเนินการได้มากน้อยเพียงใด มีอุปสรรคหรือข้อจำกัดใดบ้าง ทั้งในด้านปัญหาที่เกิดจากตัวเด็ก เช่น พฤติกรรม การเข้าถึงบุหรื ความอยากรู้อยากลอง ปัญหาเชิงนโยบาย เช่น ข้อจำกัดของนโยบาย งบประมาณ การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และปัจจัยแวดล้อมที่ส่งผลให้เกิดการสูบบุหรื เช่น ครอบครัว เพื่อน สื่อออนไลน์ ชุมชน

- 2.การวิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาการดำเนินงานเพื่อให้สามารถนํานโยบายของรัฐมาประยุกต์ใช้ได้จริงในบริบทของโรงเรียนวัดกิ่งแก้ว(เทพะพัฒนาคาร) ข้อมูลที่ได้จะถูกนำมาจัดกลุ่มและตีความ เพื่อนำเสนอแนวทางหรือรูปแบบในการพัฒนาการดำเนินการที่เหมาะสมกับโรงเรียน โดยเฉพาะในบริบทของ 7 มาตรการที่เกี่ยวข้องกับการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสถานศึกษา ได้แก่ การรณรงค์ การเฝ้าระวัง การมีส่วนร่วมของนักเรียน การสื่อสารกับผู้ปกครอง และการบริหารจัดการในระดับโรงเรียน

บทที่ 4

ผลการศึกษา

4.1 การดำเนินการของโรงเรียนวัดกิ่งแก้ว (เทวะพัฒนาการ) ตำบลราชาเทวะ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ เพื่อเป็นสถานศึกษาปลอดบุหรี่

จากการศึกษาการดำเนินการของโรงเรียนวัดกิ่งแก้ว(เทวะพัฒนาการ)ตำบลราชาเทวะ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ เพื่อเป็นสถานศึกษาปลอดบุหรี่ โดยพิจารณาระเบียบข้อบังคับ มาตรการและกิจกรรมต่างๆของโรงเรียนที่สะท้อนให้เห็นข้อมูลดังนี้

4.1.1 สถานการณ์ปัจจุบันของการสูบบุหรี่ในโรงเรียน

พบว่า การรับรู้เกี่ยวกับโทษของบุหรี่ในระดับที่ดีในกลุ่มนักเรียนและครู แต่ยังมีบางส่วนที่ละเลยมาตรการควบคุม ดังนั้นผลกระทบจากการสูบบุหรี่โดยเป็นต้นเหตุของการสูญเสียทรัพยากรบุคคลก่อนวัยอันควร ซึ่งเป็นความสูญเสียที่ไม่อาจประเมินค่าออกมาเป็นตัวเงินได้คนที่สูบบุหรี่จำนวนมากคิดว่าการสูบบุหรี่ไม่เป็นอันตรายมาก เนื่องจากการสูบบุหรี่ทำลายสุขภาพของผู้ที่สูบทีละน้อย ซึ่งถือว่าการตายผ่อนส่ง ไม่เหมือนกับการตายด้วยสารพิษประเภทอื่นๆคนทั่วไปจึงไม่ตระหนักถึงอันตรายของบุหรี่ และ (2)การบริหารจัดการ โดยโรงเรียนมีคณะทำงานของโรงเรียน ได้แก่ ครูฝ่ายปกครอง มีหน้าที่ในการสอดส่องดูแลนักเรียน ส่วนท่านรองผู้อำนวยการเป็นคนดูแลอยู่ในการทำหน้าที่สอดส่องดูแลทุกๆชั่วโมง และยังมีครูประจำชั้นของเด็ก ครูที่ปรึกษาทุกห้อง เป็นคณะทำงานโดยปริยายอยู่แล้วที่ช่วยสอดส่องดูแลนักเรียนในห้องเรียน ส่วนการทำงานของนักเรียนก็มีสภานักเรียน กลุ่มนักเรียนต่อต้านยาเสพติด ที่เป็นผู้ช่วยครูในการสอดส่องดูแล เพื่อมุ่งเสริมสร้างศักยภาพด้านการพัฒนานวัตกรรมสังคม โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน มุ่งดำเนินงาน ส่งเสริมสนับสนุนคนรุ่นใหม่ ได้วิเคราะห์ปัญหาที่เกิดจากบุหรี่

4.1.2 การดำเนินการตามมาตรการเขตปลอดบุหรี่

จากการศึกษานโยบายและมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดให้สถานศึกษาเป็นพื้นที่ปลอดบุหรี่ พบว่า โรงเรียนวัดกิ่งแก้ว (เทวะพัฒนาการ) ได้มีการกำหนดแนวทางชัดเจนผ่านประกาศของสถานศึกษา เรื่อง โรงเรียนเป็นเขตปลอดบุหรี่ตามกฎหมาย โดยมีข้อกำหนดห้ามมิให้มีการสูบบุหรี่ภายในบริเวณสถานศึกษา ทั้งในและนอกเวลาราชการ รวมถึงระหว่างการใช้สถานที่ของบุคคลภายนอกในการจัดกิจกรรมหรือดำเนินงานใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน ทั้งนี้คณะครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการส่งเสริมให้เป็นแบบอย่างที่ดี โดยต้องงดเว้นจากการสูบบุหรี่ภายในพื้นที่ของสถานศึกษา หรือไม่กระทำการสูบบุหรี่ในที่ที่อาจเป็นการชักจูงหรือส่งเสริม

พฤติกรรมดังกล่าวในหมู่นักเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ยังไม่สามารถเลิกสูบบุหรี่ได้นอกจากนี้ โรงเรียนยังได้ให้ความสำคัญกับการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ครอบครัวนักเรียน และชุมชน ในการดำเนินกิจกรรมรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ และการปลูกฝังค่านิยมด้านสุขภาพที่เน้น การไม่สูบบุหรี่ในกลุ่มเยาวชน ในด้านมาตรการควบคุมและบทลงโทษ โรงเรียนได้กำหนดแนวทางการดำเนินการกับนักเรียนที่ฝ่าฝืน โดยมีมาตรการแจ้งเตือนและลงโทษอย่างเป็นขั้นตอน ได้แก่ การแจ้งผู้ปกครองให้รับทราบ ,การทำบันทึกข้อความรับทราบร่วมกันระหว่างนักเรียน ผู้ปกครอง และครู ,การหักคะแนนในหมวดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สำหรับบริบทของชุมชน ซึ่งกฎหมายไม่สามารถบังคับใช้ได้โดยตรง โรงเรียนได้อาศัยกลไกความร่วมมือกับภาคีชุมชนในการกำหนดข้อตกลงร่วมของชุมชน เพื่อควบคุมพื้นที่สาธารณะให้เป็นเขตปลอดบุหรี่ เช่น บริเวณศาลาอเนกประสงค์ สนามเด็กเล่น และพื้นที่ใกล้เคียงโรงเรียน โดยถือเป็นแนวปฏิบัติร่วมเพื่อเสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพของเยาวชน

4.1.3 อุปสรรคและข้อเสนอแนะ

อุปสรรคสำคัญคือการขาดการมีส่วนร่วมจากชุมชนโดยรอบ และผู้ปกครองบางส่วนยังไม่เข้าใจนโยบายอย่างถ่องแท้ชุมชนและเครือข่าย มีการทำงานร่วมกันกับผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สถานบริการสุขภาพ โดยให้ความร่วมมือในการเฝ้าระวังป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียน โดยการเข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัด โดยการเชิญผู้ปกครองเข้าร่วมกิจกรรม การประชุมกับผู้นำชุมชน ให้ความร่วมมือกับชุมชนในการป้องกันยาสูบของชุมชน และให้ประชาชนช่วยกันสอดส่องดูแลลูกหลานในหมู่บ้าน นอกจากนี้ผู้ปกครองยังต้องเป็นต้นแบบในการไม่สูบบุหรี่ และต้องสร้างความตระหนักของพิษภัยยาสูบ การยกตัวอย่างโรคที่ตามมาจากการสูบบุหรี่ และการสร้างบรรยากาศในครอบครัวให้น่าอยู่ มีกิจกรรมร่วมกันในเวลาว่าง ได้แก่ ช่วยเหลืองานบ้าน พาลูกเข้าสวน ในส่วนขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หรือเทศบาล สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการทุกปีจากกองทุนตำบล งบของ สปสช. ให้สถานบริการสาธารณสุข รพ.สต.หรือโรงพยาบาล โดยการทำงานร่วมกันกับอสม. ในการคัดกรองผู้สูบบุหรี่ในชุมชน การคัดกรองคาร์บอนในคลินิกเลิกบุหรี่เคลื่อนที่ โดยมีการร่วมกับ อบต./เทศบาล ในการลงพื้นที่เชิงรุกแก่ประชาชนในพื้นที่และมีการชักชวนเข้าคลินิกเลิกบุหรี่ของสถานบริการสาธารณสุข รพ.สต.หรือโรงพยาบาล โดยสามารถแจ้งความประสงค์ได้กับ เจ้าหน้าที่ หรืออสม.ในพื้นที่รับผิดชอบ และยังมี

นักเรียนแกนนำในโรงเรียน มีแกนนำจากสภานักเรียน แกนนำต่อต้านยาเสพติด ซึ่งเป็นตัวแทนของนักเรียนและครูที่ทำหน้าที่ในโรงเรียน การพูดหน้าเสาธงโดยมีการพูดถึงเรื่องบุหรี่ในเวลาเช้าแถวตอนเช้า การออกรายการวิทยุของโรงเรียนเวลาตอนเช้าก่อนเข้าแถว เวลา 07.30 – 07.45 น. และเวลาพักเที่ยง เวลา 12.30 – 12.45 น. เพื่อเป็นแกนนำในการขับเคลื่อนนโยบายอย่างยั่งยืน

4.1.4 แนวทางการบริหารจัดการพื้นที่ปลอดบุหรี่

การดูแลนักเรียน มีระบบการติดตามดูแล โดยครูที่ปรึกษา คัดกรองเด็กที่เข้าข่ายกลุ่มเสี่ยง ครูที่ปรึกษาแจ้งครูปกครอง ครูปกครองแจ้งผอ.และผอ.แจ้งผู้ปกครองของนักเรียน และยังมีระบบการติดตามดูแล จากแกนนำนักเรียน โดยการรายงานครูท่านไหนก็ได้ ในกรณีที่ติดยาสูบและต้องการเข้าร่วมบำบัด โรงเรียนจะประสานไปยังโรงพยาบาล/รพ.สต./สถานบริการสาธารณสุขเพื่อเข้าสู่กระบวนการของคลินิกเลิกบุหรี่ หลังจากเข้ากระบวนการเลิกบุหรี่เสร็จสิ้นแล้ว โรงพยาบาล/รพ.สต./สถานบริการสาธารณสุขจะสอบถามความสมัครใจของเข้าร่วมบำบัดว่าสนใจเข้าร่วมฝึกอาชีพที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลจัดให้หรือไม่ และจะทำการประสานไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อส่งไปฝึกอาชีพที่จัดสรรให้ หลังจากการฝึกอาชีพแล้ว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็มีการติดตามต่อเนื่องเรื่องการประกอบอาชีพ และการกลับมาสูบบุหรี่ซ้ำ ในส่วนของโรงพยาบาล/รพ.สต./สถานบริการสาธารณสุข การติดตามผู้มารับบริการที่เข้าคลินิกเลิกบุหรี่ต่อเนื่อง หลังเลิกบุหรี่แล้ว 1 สัปดาห์ 1 เดือน 3 เดือน 6 เดือน และยังประสานอสม. คอยติดตามช่วยเหลือผู้ป่วยเลิกบุหรี่ไม่ให้อีกกลับมาสูบบุหรี่ซ้ำ

ดังนั้น จากการศึกษา อาจสรุปได้ว่า ทางโรงเรียนจะดำเนินการบังคับใช้กฎหมายตามนโยบายและมาตรการโรงเรียนให้ปลอดบุหรี่ เพื่อให้เกิดผลตามนโยบายและมาตรการได้สำเร็จ โดยพิจารณาระเบียบ ข้อบังคับ มาตรการและกิจกรรมต่างๆของโรงเรียนที่สะท้อนให้เห็นการดำเนินการเพื่อเป็นสถานศึกษาปลอดบุหรี่ ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ การบังคับใช้กฎหมาย นโยบาย หรือระเบียบ หากฝ่าฝืนนโยบายใดๆควรได้รับการแก้ไข เพราะจะทำให้เกิดความคาดหวังในการปฏิบัติตามและการปฏิบัติตามโดยสมัครใจมากขึ้น อย่างไรก็ตาม การไม่บังคับใช้กฎหมายทำให้ความสำคัญของนโยบายมาตรการที่จัดทำขึ้นลดน้อยลง และกระตุ้นให้นักเรียน ครู และเจ้าหน้าที่โรงเรียนละเลยนโยบายมาตรการนี้ เพื่อให้โรงเรียนสามารถบรรลุเป้าหมายในการเป็น “สถานศึกษาปลอดบุหรี่” ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควรดำเนินการตามนโยบายและมาตรการอย่างต่อเนื่อง ดังต่อไปนี้:

1. การติดตั้งป้ายและระเบียบห้ามสูบบุหรี่ในพื้นที่โรงเรียน

โรงเรียนควรกำหนดเขตปลอดบุหรี่ให้ชัดเจนและครอบคลุมทุกพื้นที่ภายในบริเวณโรงเรียน โดยเฉพาะบริเวณทางเข้าออก อาคารเรียน สนามกีฬา และพื้นที่ส่วนรวม พร้อมทั้งติดตั้งป้ายสัญลักษณ์ห้ามสูบบุหรี่ตามพระราชบัญญัติการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2560 เพื่อเป็นการสื่อสารเชิงสัญลักษณ์และสร้างความตระหนักรู้ให้แก่ผู้เรียน บุคลากร และผู้มาติดต่อโรงเรียน

2. การจัดกิจกรรมอบรมและรณรงค์ให้ความรู้

ควรมีการจัดกิจกรรมหรือบูรณาการเนื้อหาเกี่ยวกับพิษภัยของการสูบบุหรี่และผลิตภัณฑ์ยาสูบในหลักสูตรการเรียนการสอนทุกระดับชั้นอย่างเหมาะสม ทั้งในรูปแบบการบรรยาย การจัดนิทรรศการ และกิจกรรมสร้างเสริมทักษะชีวิต โดยเฉพาะการฝึกปฏิเสธ (Refusal Skill Training) เพื่อให้นักเรียนมีความรู้และทักษะในการป้องกันตนเองจากการเริ่มสูบบุหรี่ รวมถึงตระหนักถึงผลกระทบต่อสุขภาพตนเอง ครอบครัว และสังคม

3. การตรวจสอบและบังคับใช้มาตรการอย่างจริงจัง

โรงเรียนควรมีระบบการติดตาม ตรวจสอบ และบังคับใช้นโยบายปลอดบุหรี่อย่างเป็นระบบ เช่น การสุ่มตรวจบริเวณจุดเสี่ยง การสำรวจความคิดเห็นและพฤติกรรมของนักเรียน รวมถึงการรายงานและบันทึกเหตุการณ์ที่พบการกระทำผิด หากพบการละเมิดควรมีมาตรการตอบสนองอย่างเหมาะสม โดยยึดหลักการส่งเสริมพฤติกรรมเชิงบวก การให้คำปรึกษา และมาตรการทางวินัยตามลำดับความรุนแรง

4. การจัดกิจกรรมเสริมแรงใจ

ควรมีการจัดกิจกรรมสร้างแรงจูงใจที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักเรียน ครู และบุคลากรในโรงเรียน เช่น การจัดประกวดโครงการเลิกบุหรี่ การมอบรางวัลหรือประกาศเกียรติคุณแก่ผู้ที่มีบทบาทในการป้องกันปัญหาการสูบบุหรี่ หรือการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ที่เป็นทางเลือก เช่น กีฬา ดนตรี หรือชมรมอาสา เพื่อสร้างค่านิยมที่ดีและลดโอกาสเสี่ยงต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ แนวทางทั้งหมดนี้ควรดำเนินการภายใต้กรอบของนโยบายโรงเรียนปลอดบุหรี่ และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยั่งยืนและส่งเสริมสุขภาวะในสถานศึกษาอย่างแท้จริง

4.2 รูปแบบการพัฒนาการดำเนินการของโรงเรียนวัดกิ่งแก้ว(เพาะพัฒนาคาร)ตำบลราชาเทวะ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ เพื่อเป็นสถานศึกษาปลอดบุหรี่

เมื่อวิเคราะห์ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ส่งผลให้ต้องมีมาตรการเพื่อทำให้โรงเรียนเป็นสถานศึกษาปลอดบุหรี่ ตามมาตรการทางกฎหมายผ่านนโยบายควบคุมการ

บริโภคนาสุบตั้งแตปีพ.ศ.2517 เพื่อลดจำนวนผู้สูบบุหรี่และป้องกันผู้สูบบุหรี่รายใหม่ที่เกิดขึ้น รวมถึงการบังคับใช้มาตรการต่างๆ เกี่ยวกับการลดควันบุหรี่มือสองเพื่อปกป้องผู้ไม่สูบบุหรี่ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ.2535 และพระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบพ.ศ.2560 หมวด 4 การควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ หมวด 5 การคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ และพระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ.2535 และนำมาสู่การพิจารณา รูปแบบการดำเนินงานตาม 7 มาตรการเพื่อโรงเรียนปลอดบุหรี่ ซึ่งกำหนดร่วมกันโดย กรมควบคุมโรค สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่(เครือข่ายครูเพื่อโรงเรียนปลอดบุหรี่) เพื่อใช้เป็นแนวทางให้แก่โรงเรียนที่สนใจเข้าร่วมดำเนินการโรงเรียนปลอดบุหรี่ ดังนี้

1) การกำหนดนโยบาย “โรงเรียนปลอดบุหรี่” ของโรงเรียน มีการจัดทำนโยบายโรงเรียนเป็นเขตปลอดบุหรี่ เป็นลายลักษณ์อักษร และลงนามโดยผู้บริหาร และถ่ายทอดนโยบายสู่การปฏิบัติ โดยการประกาศเป็นลายลักษณ์อักษร รวมทั้งเผยแพร่นโยบายสู่นักเรียน ครู บุคลากร ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกโรงเรียน โดยมีการระบุนโยบายห้ามสูบบุหรี่ในทุกพื้นที่ของโรงเรียนและมีมาตรการลงโทษผู้ฝ่าฝืน อีกทั้งมีเผยแพร่ประชาสัมพันธ์นโยบายผ่านช่องทางที่หลากหลาย และจากการสัมภาษณ์ของผู้อำนวยการโรงเรียนวัดกิ่งแก้ว พบว่า โรงเรียนได้รับทราบปัญหาที่เกิดขึ้น จึงเฝ้าระวัง ช่วยกันสอดส่องดูแลนักเรียนไม่ให้นำบุหรี่และสารเสพติดเข้ามาสูบบริเวณโรงเรียน ในการนี้ได้สร้างความตระหนักรู้และทัศนคติต่อเขตปลอดบุหรี่ในโรงเรียน ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“โรงเรียนควรเป็นเขตปลอดบุหรี่อย่างเด็ดขาด เนื่องจากบุหรี่เป็นสิ่งที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของนักเรียนโดยตรง และมีผลต่อภาพลักษณ์ของโรงเรียน”

ทั้งนี้ ผู้บริหารระบุว่าได้กำหนดนโยบายและมาตรการชัดเจนในเรื่องนี้ และขอความร่วมมือกับชุมชนโดยรอบต่อไป

2) การบริหารจัดการในโรงเรียนปลอดบุหรี่ มีการจัดตั้งคณะทำงานโรงเรียนปลอดบุหรี่ และกำหนดบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน เพื่อสำรวจข้อมูลการสูบบุหรี่ในโรงเรียน เช่น จำนวนผู้สูบบุหรี่ ความต้องการเลิกบุหรี่ การพบเห็นละเมิดการสูบบุหรี่ และติดตามผลการดำเนินงาน โดยคณะทำงานของโรงเรียน และโรงเรียนจะต้องมีการประเมินตนเองในการดำเนินงานโรงเรียนปลอดบุหรี่

ดังคำสัมภาษณ์ของรองผู้อำนวยการโรงเรียน ที่ว่า

“โรงเรียนได้ดำเนินการดำเนินงานด้านการรณรงค์และประชาสัมพันธ์”และครูส่วนใหญ่ให้ข้อมูลว่าโรงเรียนมีการจัดกิจกรรมให้ความรู้และรณรงค์อย่างต่อเนื่อง ทั้งในชั่วโมงเรียน สุขศึกษา กิจกรรมวันงดสูบบุหรี่โลก และการประกาศเสียงตามสาย นอกจากนี้ยังมีการใช้สื่อประชาสัมพันธ์ เช่น ป้าย แผ่นพับ และการจัดนิทรรศการร่วมกับหน่วยงานสาธารณสุข”

3) การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อ “โรงเรียนปลอดบุหรี่” มีการจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนให้เป็นเขตปลอดบุหรี่ ตามที่กฎหมายกำหนด ต้องมีการดำเนินการ ดังนี้ ทางโรงเรียนได้ดำเนินการติดป้าย เขตปลอดบุหรี่ บริเวณห้ามสูบบุหรี่ในทุกจุดของโรงเรียน ไม่อนุญาตให้ขายหรือโฆษณาผลิตภัณฑ์ยาสูบในโรงเรียน หรือใกล้โรงเรียน อีกทั้งเฝ้าระวังไม่ให้มีการสูบบุหรี่ในบริเวณโรงเรียน และปรับปรุงสภาพแวดล้อม ไม่ให้เอื้อต่อการสูบบุหรี่ในโรงเรียน

ดังคำสัมภาษณ์ของรองผู้อำนวยการโรงเรียน ที่ว่า

“เป็นความท้าทายในการควบคุมพื้นที่เขตปลอดบุหรี่” แม้ภายในโรงเรียนจะมีการควบคุมอย่างเข้มงวดแต่จากการรับข้อมูลจากผู้ให้สัมภาษณ์โดยคณะผู้บริหารเห็นว่าบริเวณโดยรอบโรงเรียนยังมีปัญหาโดยเฉพาะบริเวณรถหรือทางเท้าหน้าโรงเรียน ซึ่งมีบุคคลภายนอกเข้ามาสูบบุหรี่เป็นบางครั้ง ทำให้ส่งกลิ่นและควันเข้ามาถึงภายในเขตโรงเรียน”

4) การสอดแทรกเรื่องบุหรี่ในการเรียนการสอนและกิจกรรมนอกหลักสูตร มีการวางแผนและกำหนดกิจกรรมเพื่อสอดแทรกเรื่องบุหรี่ในรายวิชาและกิจกรรมต่างๆทั้งในและนอกหลักสูตร โดยนักบริหารวิชาการให้ข้อมูลว่า การส่งเสริมสนับสนุนให้ครูและนักเรียนจัดกิจกรรมรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ในโรงเรียนเพื่อร่วมกันปกป้องเด็กและเยาวชนให้ปลอดภัยจากพิษภัยควันบุหรี่ และสนับสนุนให้โรงเรียนหันมาให้ความสำคัญกับกิจกรรมรณรงค์ไม่สูบบุหรี่ อีกทั้งสอดแทรกความรู้เรื่อง “บุหรี่” ลงไปในรายวิชาสุขศึกษา ให้เด็กและเยาวชนได้ตระหนักรู้

5) การมีส่วนร่วมของนักเรียนในการขับเคลื่อนโรงเรียนปลอดบุหรี่ จากการวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในบริเวณโรงเรียนและบริเวณใกล้โรงเรียน ให้ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังป้องกันเพื่อควบคุมยาสูบ ทั้งบริเวณในและนอกโรงเรียน อีกทั้งส่งเสริมให้นักเรียนประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างค่านิยมการไม่สูบบุหรี่ในช่องทางที่หลากหลาย และส่งเสริมให้นักเรียนสร้างสรรค์สื่อการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนในโรงเรียนมีภูมิคุ้มกันในการปกป้องตนเอง จากการสูบบุหรี่ และส่งเสริมให้นักเรียนร่วม

รณรงค์บ้านและชุมชนปลอดบุหรี่ และชักชวนให้คนในบ้านเลิกสูบบุหรี่ โดยผู้รับผิดชอบงานบริหารงบประมาณให้ข้อมูลว่า การมีส่วนร่วมของครู นักเรียน และผู้ปกครอง ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมรณรงค์” เช่น การทำโปสเตอร์ การกล่าวสุนทรพจน์ และการเป็นแกนนำเยาวชน โดยครูให้การสนับสนุนเต็มที่ อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนยังไม่มากนัก และควรมีการเชื่อมโยงเครือข่ายให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น”

6) การดูแลช่วยเหลือนักเรียนไม่ให้สูบบุหรี่ มีกระบวนการป้องกัน คัดกรอง และติดตามนักเรียนกลุ่มเสี่ยงเพื่อป้องกันการเริ่มสูบบุหรี่ของนักเรียน โดยมีกระบวนการในการดูแลช่วยเหลือให้คำปรึกษานักเรียนที่สูบบุหรี่ให้เลิกสูบบุหรี่ และติดตามผลการเลิกสูบบุหรี่ของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง และให้มีกระบวนการส่งต่อนักเรียนที่สูบบุหรี่เข้าสู่ระบบบริการเลิกบุหรี่ตามความเหมาะสม และติดตามผลการเลิกสูบบุหรี่ของนักเรียนที่เข้าสู่ระบบบริการเลิกอย่างต่อเนื่อง โดยผู้รับผิดชอบงานบริหารบุคคล ให้ข้อมูลว่า เด็กมัธยมเป็นวัยที่อยากรู้อยากลอง ต้องได้รับการเอาใจใส่จากผู้ปกครอง และควรได้รับความรู้เกี่ยวกับเรื่องเกี้ยวบุหรี่ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเยาวชนไม่ว่าจะตกอยู่ในสถานการณ์แบบใด ก็ไม่มีความคิดอยากพึ่งสารเสพติด การเอาใจใส่ ความรัก ความอบอุ่นจากคนในครอบครัว คือสิ่งที่ทำให้เด็กมีจิตใจที่เข้มแข็งและไม่คล้อยตามไปกับสิ่งที่ถูกชักจูง

7) การมีกิจกรรมร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จัดให้มีกิจกรรมสร้างความตระหนักเรื่องบุหรี่ร่วมกับชุมชน เพื่อชี้แจงและขอความร่วมมือร้านค้าในชุมชน ไม่ให้จำหน่ายบุหรี่ให้แก่เยาวชน เพื่อผลักดันให้ผู้นำชุมชนมีนโยบายสนับสนุนการดำเนินงานชุมชนปลอดบุหรี่ โดยผู้รับผิดชอบงานบริหารทั่วไป ให้ข้อมูลว่า การร่วมมือกันจากทุกภาคส่วนเพื่อให้เข้าใจนโยบายและมาตรการ อย่างชัดเจนและช่วยป้องกันไม่ให้เกิดการสูบบุหรี่ในโรงเรียน และพื้นที่โดยรอบ และหัวหน้าฝ่ายปกครองและครูผู้ช่วย ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า เพื่อให้เกิดการยกระดับมาตรฐานและพัฒนาการดำเนินงานสถานศึกษาปลอดบุหรี่ให้มีประสิทธิภาพ ทางโรงเรียนจึงขอร่วมมือจากทุกฝ่ายเพื่อปกป้องโรงเรียนให้ปลอดบุหรี่ ทั้งนี้ไม่ได้ขึ้นอยู่กับทางโรงเรียนอย่างเดียว แต่สภาพแวดล้อมและครอบครัวก็เป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้เด็กและเยาวชนไม่สูบบุหรี่ได้อย่างแน่นอน

ดังนั้นเพื่อการไม่สูบบุหรี่จึงได้มีสร้าง 7 มาตรการ โรงเรียนปลอดบุหรี่นี้ขึ้นโดยการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูและนักเรียนจัดกิจกรรมรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ในโรงเรียนเพื่อร่วมกันปกป้องเด็ก

และเยาวชนให้ปลอดภัยจากพิษภัยควันบุหรี่ และสนับสนุนให้โรงเรียนหันมาให้ความสำคัญกับกิจกรรมรณรงค์ไม่สูบบุหรี่ขึ้นโดยการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูและนักเรียนจัดกิจกรรมรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ในโรงเรียนและร่วมกันปกป้องเด็กและเยาวชนให้ปลอดภัยจากพิษภัยควันบุหรี่ อีกทั้งมีการสนับสนุนให้โรงเรียนหันมาให้ความสำคัญกับกิจกรรมรณรงค์ไม่สูบบุหรี่ โดยให้โรงเรียนเข้ามาเป็นแนวร่วมสำคัญช่วยลดอัตราการสูบบุหรี่ของเยาวชน ด้วยการสร้างนโยบายปลอดบุหรี่ที่เข้มแข็งและวัฒนธรรมที่ส่งเสริมการไม่สูบบุหรี่ในโรงเรียนขึ้นภายในโรงเรียนที่มีจะนำไปสู่ความยั่งยืนต่อไป

ด้วยเหตุนี้มูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่จึงได้สนับสนุนให้จัดทำหลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้รายวิชา โรงเรียนปลอดบุหรี่ในระดับช่วงชั้นที่ 3 (ม.1-3) ขึ้นโดยได้สังเคราะห์เป็นหลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้รายวิชา โรงเรียนปลอดบุหรี่ที่มีความสมบูรณ์ฉบับหนึ่ง หนึ่งใน การนำหลักสูตรโรงเรียนปลอดบุหรี่ซึ่งเป็นสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษา และพลศึกษาไปใช้ในโรงเรียนนั้นนอกจากจะเป็นหน้าที่ของครูสุขศึกษาและพลศึกษาแล้วครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนยังสามารถนำมาปรับใช้ในเชิงบูรณาการให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนได้อีกด้วยเพราะว่าในสภาพแวดล้อมที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพมีความเสี่ยงสูงในการได้รับสารพิษและดูเหมือนว่าประเด็นปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่ไร้พรมแดน การจัดการสิ่งแวดล้อมจะช่วยปกป้องสุขภาพของมนุษย์จากผลกระทบที่เกิดกับสิ่งแวดล้อมทั้งทางเคมีและชีวภาพได้ทั้งทางตรงและทางอ้อมเราควรยอมรับเสมอว่าผู้หญิงผู้ชายนั้นก็เป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศที่ซับซ้อน เช่นกันความอยู่รอดของมนุษย์นั้นขึ้นอยู่กับความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติที่อยู่อย่างจำกัด

ดังนั้นการสร้างเสริมสุขภาพจะสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อมีสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ได้รับการปกป้องผ่านยุทธศาสตร์ทั้งในระดับโลกภูมิภาคและท้องถิ่นพันธะสัญญาจากรัฐบาลในทุกระดับเป็นสิ่งสำคัญทั้งนี้นโยบายและมาตรการเป็นเพียงตัวกำหนดทิศทางการดำเนินงานของโรงเรียนและตัวกระตุ้นให้เกิดพลังส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรและผู้ปกครองนักเรียน ดังนั้นการขับเคลื่อนงานของโรงเรียนปลอดบุหรี่อย่างมีประสิทธิภาพทางโรงเรียนจึงควรกำหนดนโยบายและมาตรการโรงเรียนปลอดบุหรี่ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและบริบทของโรงเรียนและการขับเคลื่อนงานโรงเรียนปลอดบุหรี่ให้มีประสิทธิภาพต้องได้รับความร่วมมือจากบุคลากรของโรงเรียนทุกคน รวมถึงภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน

ดังนั้นการบริหารจัดการจึงเป็นเพียงการเตรียมความพร้อมเพื่อให้บุคลากรทุกคนเข้าใจแนวทางการดำเนินงานและมีส่วนร่วมในการช่วยคิดวางแผนและดำเนินการในส่วนที่สามารถทำ

ได้ โดยมีการแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อขับเคลื่อนงานนอกจากนี้ผู้ปกครองยังต้องเป็นต้นแบบที่ดีในการไม่สูบบุหรี่และต้องสร้างความตระหนักของพิษภัยยาสูบสร้างความใกล้ชิดสนิทสนมความรักความอบอุ่นปลูกฝังถึงพิษภัยยาเสพติดเช่นการยกตัวอย่างโรคที่ตามมาจากการสูบบุหรี่และการสร้างบรรยากาศในครอบครัวให้น่าอยู่ มีกิจกรรมร่วมกันในเวลาว่าง ได้แก่ ช่วยเหลืองานบ้าน พา ลูกเข้าสวน ท่องเที่ยว พักผ่อนกันเป็นครอบครัว เป็นต้น ส่วนการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา โรงเรียนควรติดป้ายเครื่องหมาย“เขตปลอดบุหรี่” หรือห้ามสูบบุหรี่ได้ครอบคลุมบริเวณอาคารเรียนทั่วโรงเรียนรวมถึงห้องน้ำมีการจัดสถานที่ให้โล่งสบายตาเพื่อกำจัดจุดเอื้อจุดลับตา หรือคนจุดเสี่ยงในการสูบบุหรี่ทำให้ในโรงเรียนมีพื้นที่ที่เอื้อในการสูบบุหรี่และในชุมชนมีการจัดสภาพแวดล้อมของชุมชนโดยมีการกำหนดพื้นที่ห้ามสูบบุหรี่ในโรงเรียน วัด หรือสนามเด็กเล่นและบริเวณรอบโรงเรียน เป็นต้น

บทที่ 5

ข้อเสนอแนะ และแนวทางการพัฒนา

การศึกษาเรื่องแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่โรงเรียนวัดกิ่งแก้ว(เทวะพัฒนาการ)เป็นเขตปลอดบุหรี่ ตำบลราชาเทวะ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานสถานศึกษาในการพัฒนาสู่สถานศึกษาปลอดบุหรี่และเพื่อเสนอรูปแบบแนวทางในการดำเนินงานใช้หลักการตาม 7 มาตรการ เพื่อสถานศึกษาปลอดบุหรี่ตามที่กระทรวงกำหนด และจากการสัมภาษณ์เชิงลึก กับคณะผู้บริหารและครู จำนวน 8 ราย ในการช่วยกันแก้ไขปัญหาภายในบริเวณโรงเรียน ซึ่งเป็นสถานศึกษาที่ยังไม่มีมาตรการเพื่อการดำเนินการโรงเรียนปลอดบุหรี่ 7 มาตรการ

5.1 สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาครั้งนี้ตามวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินการของการจัดการพื้นที่ปลอดบุหรี่ในโรงเรียนวัดกิ่งแก้ว(เทวะพัฒนาการ) ตำบลราชาเทวะ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ และเพื่อหาแนวทางในการบริหารจัดการพื้นที่ดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพ ยั่งยืน ในการนี้ได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยจากการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์จากการรับข้อมูลโดยตรง ทางคณะผู้บริหารและคุณครู จำนวน 8 ราย และจากการสังเกตการณ์ในบริเวณพื้นที่โรงเรียนวัดกิ่งแก้ว พบว่า ปัจจุบันมีการรับรู้และการดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาการสูบบุหรี่ภายในโรงเรียน โดยทางโรงเรียนได้รับทราบและตระหนักรู้เพื่อช่วยทำให้โรงเรียนซึ่งเป็นสถานศึกษาขั้นพื้นฐานปลอดบุหรี่ มีประกาศนโยบายและมาตรฐานชัดเจน ติดตั้งป้าย และจัดกิจกรรมรณรงค์ต่างๆ อย่างต่อเนื่อง เช่น การให้ความรู้แก่นักเรียนผ่านชั่วโมงเรียนสุขศึกษา กิจกรรมหน้าเสาธง และโครงการ “รู้เท่าทัน พิษภัยบุหรี่” โดยทางองค์การบริหารส่วนตำบลราชาเทวะ จัดให้ความรู้ตามงบประมาณประจำปี ทั้งนี้ได้รับความร่วมมือจากคณะผู้บริหารและคุณครูอีกทั้งคณะทำงานสมาคมเด็กนักเรียน มีความเข้าใจและให้ความร่วมมือในระดับที่น่าพอใจ เพื่อตระหนักรู้และรับทราบเกี่ยวกับโทษและพิษภัยที่ส่งผลต่อตนเองและคนรอบข้าง หรือวันงดสูบบุหรี่โลก

ทางโรงเรียนก็ให้ความสนใจมากขึ้น เนื่องจากสถานการณ์ในปัจจุบันมีนักเรียนในกลุ่มอายุ 15 ปี สูบบุหรี่มากขึ้น

เมื่อพิจารณาถึงการดำเนินการตามมาตรการเขตปลอดบุหรี่ พบว่า ผลการดำเนินการตามมาตรการเขตปลอดบุหรี่ทางโรงเรียนจะนำแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่บริเวณโรงเรียนวัดกิ่งแก้ว(เพาะพัฒนาคาร์) เป็นเขตปลอดบุหรี่ นโยบายและมาตรการเกี่ยวกับการกำหนดให้โรงเรียนเป็นพื้นที่ปลอดบุหรี่ ดำเนินการ ตามที่นักวิจัยลงพื้นที่เข้ามาเสนอแนะ คือ การทำเป็นประกาศของโรงเรียน เรื่องโรงเรียนเป็นเขตปลอดบุหรี่ ตามกฎหมายไม่ให้มีการสูบบุหรี่ ทั้งในและนอกเวลาราชการ รวมถึงการเข้ามาใช้สถานที่ของบุคคลภายนอกในการจัดกิจกรรมหรืองานต่างๆ ครูและบุคลากรของโรงเรียนต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนโดยการไม่สูบบุหรี่

ทั้งนี้ แม้ทางโรงเรียนจะมีการบริหารจัดการภายในที่ดีแต่ยังคงมีความท้าทายในการควบคุมพื้นที่รอบนอกโรงเรียน ซึ่งยังพบเห็นบุคคลภายนอก เช่น ผู้ปกครองหรือประชาชนในชุมชน สูบบุหรี่บริเวณใกล้ทางเข้าโรงเรียน ซึ่งส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของนักเรียน รวมถึงภาพลักษณ์ของโรงเรียน

5.2 อภิปรายผลการศึกษา

จากการวิเคราะห์ข้อมูล นักวิจัยเสนอแนวทางในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการเขตปลอดบุหรี่ในโรงเรียน ได้แก่ การจัดตั้งคณะกรรมการปลอดบุหรี่ระดับโรงเรียน และการเชื่อมโยงความร่วมมือกับองค์กรท้องถิ่นและเครือข่ายสุขภาพ อีกทั้งการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ที่ให้นักเรียนมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง โดยการใช้มาตรการทางกฎหมายควบคู่กับการให้ความรู้เพราะแนวทางการบริหารจัดการเป็นกลไกสำคัญในการสร้างโรงเรียนปลอดบุหรี่ รวมถึงการส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพ และสร้างวัฒนธรรมปลอดบุหรี่ในสถานศึกษาอย่างยั่งยืน

5.2.1 การดำเนินงานในปัจจุบันมีความร่วมมือ จากหน่วยงานภายนอกในระดับหนึ่ง เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลราชาเทวะ และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล แต่ยังจำเป็นต้องสร้างการมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการเชื่อมโยงกับชุมชนในพื้นที่ใกล้เคียง

5.2.2 แนวทางการพัฒนา ด้วยการดำเนินงานโรงเรียนปลอดบุหรี่ ณ โรงเรียนวัดกิ่งแก้ว (เพาะพัฒนาคาร์) เกี่ยวกับสถานการณ์ปัจจุบันพบปัญหานักเรียนสูบบุหรี่ในบริเวณโรงเรียนเพิ่มขึ้น และจากการที่นักวิจัยลงพื้นที่สำรวจและหาแนวทางการพัฒนาให้สถานศึกษาเป็นพื้นที่ปลอดบุหรี่ โดยยึดตาม 7 มาตรการโรงเรียนปลอดบุหรี่ของกรมควบคุมโรคและภาคีเครือข่าย เพื่อให้แนวทางการบริหารจัดการพื้นที่โรงเรียนปลอดบุหรี่อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ลดการ

เข้าถึงบุหรี่ในเด็กและเยาวชน ช่วยกันพัฒนาชุมชนตำบลราชาทะเฐฐให้เป็นชุมชนต้นแบบปลอดบุหรี่ ส่งผลต่อการสร้างสุขภาวะที่ดีของประชากรในระยะยาว การดำเนินงานตามแนวทางและนโยบาย 7 มาตรการโรงเรียนปลอดบุหรี่ ของกรมควบคุมโรคและภาคีเครือข่าย เพื่อให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์จนนำผลการดำเนินงานวิจัยชิ้นนี้ไปปรับใช้ในการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ ส่งผลกระทบต่อประชากรทุกกลุ่มเป้าหมายในสังคม ทำให้วัฒนธรรมและวิถีการดำรงชีวิตของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไปด้วย ที่ต้องเผชิญกับปัญหาและความท้าทายใหม่และมีแนวโน้มจะทวีความรุนแรงและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น

ในสถานการณ์ปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ล้วนส่งผลกระทบต่อกลุ่มประชากรเด็กและเยาวชนที่ต้องเผชิญกับความท้าทายและปัญหาใหม่ๆ อีกทั้งยังขาดความรู้ความเข้าใจในการสูบบุหรี่ทุกชนิดอีกด้วย หากการนำเสนองานวิจัยชิ้นนี้ ในหัวข้อ แนวทางการบริหารจัดการพื้นที่โรงเรียนวัดกิ่งแก้ว(เพาะพัฒนาคาร์)เป็นเขตปลอดบุหรี่เพื่อมุ่งแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียนและบริเวณใกล้เคียงโรงเรียน เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยใช้หลักมาตรการของกระทรวงศึกษา/สพฐ. มาตรการเพื่อสถานศึกษาปลอดบุหรี่เป็นแนวทางที่จัดทำขึ้น เพื่อควบคุมและป้องกันการสูบบุหรี่และบุหรี่ไฟฟ้าในสถานศึกษา เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดควันและส่งเสริมสุขภาพของนักเรียน ครู บุคลากร และผู้ที่เกี่ยวข้องและในการศึกษารั้วนี้เกี่ยวกับบุหรี่และบุหรี่ไฟฟ้า เพื่อให้การดำเนินการเกี่ยวกับสถานศึกษาปลอดบุหรี่ ในโรงเรียนวัดกิ่งแก้ว(เพาะพัฒนาคาร์) ตำบลราชาทะเฐฐ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งโรงเรียนเป็นสถานศึกษาต้องได้รับการดูแลให้เป็นไปตามระเบียบ ข้อบังคับ และมาตรการเกี่ยวกับยาสูบ ที่สะท้อนให้เห็นการดำเนินการเพื่อเป็นสถานศึกษาปลอดบุหรี่ โดยการเสนอรูปแบบการพัฒนาการดำเนินการของโรงเรียนวัดกิ่งแก้ว(เพาะพัฒนาคาร์)ตำบลราชาทะเฐฐ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ เพื่อสถานศึกษาปลอดบุหรี่ ดังนั้นมาตรการเพื่อการดำเนินงานโรงเรียนปลอดบุหรี่ 7 มาตรการ นี้กำหนดขึ้นร่วมกันโดย กรมควบคุมโรค สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ (เครือข่ายครูเพื่อโรงเรียนปลอดบุหรี่) เพื่อใช้เป็นแนวทางให้แก่โรงเรียนที่สนใจเข้าร่วมดำเนินการโรงเรียนปลอดบุหรี่ โดยมีการกำหนด แนวทางการดำเนินงานที่สำคัญ เพื่อสนับสนุนให้การดำเนินงานโรงเรียนปลอดบุหรี่ประสบผลสำเร็จ และสอดคล้องกับองค์ประกอบโรงเรียนปลอดบุหรี่ของมูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ เครือข่ายครูเพื่อโรงเรียนปลอดบุหรี่ โดยการผ่าน 7 มาตรการ ประกอบด้วย

1) การกำหนดนโยบายสถานศึกษาปลอดบุหรี่ นำผลการศึกษเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้โรงเรียนประสบความสำเร็จหรือปัญหาอุปสรรคในการสร้างพื้นที่ปลอดบุหรี่มาใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนการกำหนดนโยบายการจัดทำประกาศอย่างเป็นทางการของโรงเรียน โดยอ้างอิงผลวิจัยเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและความร่วมมือจาก บุคลากร นักเรียน และผู้ปกครอง

ทั้งนี้ มีปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญ ได้แก่ การมีนโยบายชัดเจนจากฝ่ายบริหาร การมีส่วนร่วมของนักเรียน ครู และผู้ปกครอง การรณรงค์อย่างต่อเนื่องผ่านกิจกรรมต่าง ๆ และการเฝ้าระวังและมีการมาตรการทางวินัยที่เหมาะสม

ในขณะเดียวกัน ยังพบปัญหาและอุปสรรคหลัก ได้แก่ การขาดการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง การขาดงบประมาณหรือเจ้าหน้าที่รับผิดชอบเฉพาะทาง และการขาดความต่อเนื่องในการรณรงค์

2) การบริหารจัดการในสถานศึกษาปลอดบุหรี่ นำข้อมูลผลวิจัยเกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่เหมาะสมกับบริบท โรงเรียนมาออกแบบมาตรการทางวินัยและการแก้ไขพฤติกรรม พัฒนาระบบการติดตามผล เช่น การรายงาน พฤติกรรมของนักเรียน การสำรวจความคิดเห็นของนักเรียนและบุคลากร และเสนอให้แก่โรงเรียนวัดกึ่งแก้ว(เทวะพัฒนาคาร) เพื่อพัฒนาให้โรงเรียนได้บริหารจัดการให้สถานศึกษาปลอดบุหรี่ พบว่าทางโรงเรียนได้หาแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมสำหรับบริบทโรงเรียน ได้แก่ การใช้มาตรการทางวินัยที่มุ่งเน้น "การแก้ไขพฤติกรรม" มากกว่าการลงโทษรุนแรง การมีระบบเฝ้าระวังและรายงานอย่างไม่ประจาน การมีส่วนร่วมของนักเรียนในการกำหนดกฎและการดูแลกันเอง การสำรวจความคิดเห็นเพื่อปรับมาตรการให้เหมาะสมกับช่วงวัยและวัฒนธรรมของโรงเรียน และสร้างระบบติดตามผลและการประเมินเพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ

3) การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อสถานศึกษาปลอดบุหรี่ เป็นการสร้างพื้นที่ที่เอื้อต่อการป้องกันและลดการสูบบุหรี่ โดยมีการจัดการพื้นที่และบรรยากาศในโรงเรียนให้ปลอดจากบุหรี่และบุหรี่ไฟฟ้า ทั้งทางกายภาพสังคม และ นโยบาย เพื่อส่งเสริมสุขภาพของนักเรียน ครู บุคลากร และผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยการเสนอให้แก่โรงเรียนวัดกึ่งแก้ว(เทวะพัฒนาคาร) เพื่อการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อสถานศึกษาปลอดบุหรี่ พบว่า การจัดสภาพแวดล้อมโรงเรียนที่ปลอดบุหรี่ทั้งในทางกายภาพสังคมและนโยบาย มีบทบาทสำคัญในการลดการริเริ่มสูบบุหรี่ของนักเรียน และช่วยสนับสนุนให้ผู้ที่มีสุขภาพแข็งแรงในการเลิกโดยการสร้างบรรยากาศที่ไม่สนับสนุนการสูบบุหรี่ ด้วยการส่งเสริมให้นักเรียนจัดกิจกรรมรณรงค์ด้วยตนเอง เช่น สื่อ TikTok, ละครสั้น, โปสเตอร์ และเข้าร่วมอบรมรับฟังความรู้เกี่ยวกับโทษและพิษภัยจากบุหรี่และบุหรี่ไฟฟ้า ดังนั้นเพื่อให้โรงเรียนเป็นพื้นที่ปลอด

บุหรืและบุหรืไฟฟ้าโดยสมบูรณ์ ด้วยการทำการติดตั้งป้ายเขตปลอดบุหรื เช่น ป้ายโรงเรียนวัด กิ่งแก้วปลอดบุหรื ติดตั้งที่ทางเข้าโรงเรียนทุกจุด ,ป้ายห้ามสูบบุหรืและบุหรืไฟฟ้า ในพื้นที่ที่เสี่ยง เช่น ห้องน้ำ ลานจอดรถ มุมลับตา กำหนดเขตปลอดบุหรืตามกฎหมาย เช่น ห้ามสูบบุหรืในโรงเรียน และพื้นที่โดยรอบในรัศมี 500 เมตร ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข ก่อสร้างวงจรปิด / การเฝ้าระวัง เช่น ใช้ระบบกล้องวงจรปิดในจุดลับ เพื่อเฝ้าระวังพฤติกรรมแอบสูบบุหรื ,กำหนดครูเวรดูแลจุดเสี่ยงเป็นพิเศษ

อีกทั้งทำให้นโยบายปลอดบุหรืเป็นส่วนหนึ่งของระบบโรงเรียน ทั้งการประกาศนโยบายโรงเรียนปลอดบุหรื เช่น เผยแพร่นโยบายต่อครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน และแนบในสมุดพกนักเรียนหรือเอกสารปฐมนิเทศ รวมทั้งการบรรจุไว้ในคู่มือนักเรียน เช่น เขียนไว้อย่างชัดเจนว่าการครอบครองหรือสูบบุหรื/บุหรืไฟฟ้ามีผลต่อวินัย ตลอดจนบูรณาการในหลักสูตร เช่น ให้ความรู้เกี่ยวกับพิษภัยของบุหรืในวิชาสุขศึกษา วิทยาศาสตร์ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และการติดตามและประเมินผล เช่น สัมภาษณ์ความคิดเห็นนักเรียน ครู และผู้ปกครองทุกภาคเรียน ,ติดตามรายงานพฤติกรรมกาฝากผีนกยูง ,ประเมินความเปลี่ยนแปลงของทัศนคติและพฤติกรรม และจัดพื้นที่ให้ความรู้เรื่องโทษของบุหรืและบุหรืไฟฟ้า เช่น มุมสื่อประชาสัมพันธ์ แผ่นพับ อินโฟกราฟิกส์ หรือจัดกิจกรรมวันงดสูบบุหรืโลก

4) การสอดแทรกเรื่องบุหรืในการเรียนการสอนและกิจกรรมนอกหลักสูตร เป็นแนวทางที่ช่วยปลูกฝังความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับโทษของบุหรืและบุหรืไฟฟ้าให้กับนักเรียนอย่างเป็นระบบ ผ่านการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมที่หลากหลาย และสอดแทรกเรื่องบุหรืในการเรียนการสอนและกิจกรรมนอกหลักสูตร ส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องโทษของบุหรืและบุหรืไฟฟ้าอย่างมีระบบ ผ่านการเรียนการสอนทุกระดับชั้น และกิจกรรมสร้างสรรค์นอกห้องเรียน โดยบูรณาการทักษะชีวิต การคิดวิเคราะห์ และการสร้างแรงบันดาลใจ ให้เกิดพฤติกรรมเยาวชนปลอดบุหรือย่างยั่งยืน ในการพัฒนาทักษะชีวิตในการปฏิเสธสิ่งชั่วร้าย จึงจัดกิจกรรม Role Play ผูกทักษะการปฏิเสธการชวนสูบบุหรื ,เสริมหลักสูตรทักษะชีวิต เช่น การรู้เท่าทันสื่อ / การกล้าปฏิเสธ / การเลือกคบเพื่อน และใช้สื่อสมจริง เช่น วิดีโอจำลองสถานการณ์ และหากเราปรับทัศนคติตัวเราในสถานการณ์ที่เราเลือกเจอไม่ได้ บางสถานการณ์เปลี่ยนไม่ได้ เช่น คนในครอบครัวไม่เข้าใจ/สภาพแวดล้อมที่อดัดการยอมรับไม่ได้ แปลว่า ยอมแพ้ แต่คือการไม่ยอมกับสิ่งที่ผิดไม่ได้ แล้วหาทางปรับตัวอย่างมีสติเช่น อยู่ในที่มีทัศนคติกดดันปรับการมองเป็นห้องฝึกใจ ฝึกใจให้ทนกับสิ่งไม่สบาย แล้วกลับมาสร้างความสุขเล็กๆให้ตัวเอง เป็นต้น

5) การมีส่วนร่วมของ นักเรียน นักศึกษาในการขับเคลื่อนสถานศึกษาปลอดบุหรี่ เป็นกลยุทธ์สำคัญในการสร้าง ความยั่งยืนให้กับนโยบายโรงเรียนปลอดบุหรี่ โดยให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางในการขับเคลื่อนกิจกรรม ผนวกรวม และสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกในโรงเรียน ที่ได้เสนอให้แก่โรงเรียนวัดกิ่งแก้ว(เทพะพัฒนาคาร) การมีส่วนร่วมของ นักเรียนนักศึกษาในการขับเคลื่อนสถานศึกษาปลอดบุหรี่ ตั้งสภานักเรียนปลอดบุหรี่หรือแกนนำเยาวชนปลอดบุหรี่ซึ่งนโยบายให้นักเรียนมีบทบาทเชิงผู้นำซึ่งนโยบาย ไม่ใช่แค่ผู้ร่วมกิจกรรม ,ให้มีตัวแทนนักเรียนร่วมออกแบบกฎโรงเรียนที่เกี่ยวกับเขตปลอดบุหรี่ ,ร่วมประชุมกับผู้บริหารโรงเรียนเพื่อเสนอแนวคิดใหม่ๆ ,จัดเวที “เด็กคิด เด็กทำ” เกี่ยวกับการป้องกันนักเรียนหน้าใหม่ไม่ให้ลองบุหรี่ และช่วยให้คำแนะนำเพื่อนที่มีความเสี่ยงในเริ่มต้นสูบบุหรี่ ,จัดกิจกรรมกลุ่มย่อย (peer support) ในห้องเรียน ,ส่งต่อให้ครู/ที่ปรึกษาหากพบพฤติกรรมที่ต้องการการดูแลพิเศษ และการเสริมพลังแกนนำด้วยความรู้ ทักษะ และการยกย่อง พร้อมขยายผลไปยังครอบครัวและชุมชน จะทำให้สถานศึกษาปลอดบุหรี่ของโรงเรียนวัดกิ่งแก้ว กลายเป็นวัฒนธรรมที่ยั่งยืน ไม่ใช่แค่โครงการระยะสั้น ดังนั้น หากดำเนินการตามแนวทางข้างต้นอย่างต่อเนื่อง โรงเรียนวัดกิ่งแก้วจะสามารถ เปลี่ยนแปลงการจัดการปัญหาหรือจากระดับโครงการ เป็นวัฒนธรรมองค์กร ได้อย่างแท้จริง ทำให้แนวทางการบริหารจัดการพื้นที่โรงเรียนวัดกิ่งแก้ว(เทพะพัฒนาคาร) เป็นโรงเรียนปลอดบุหรี่ไม่ใช่เพียงนโยบายและมาตรการบนกระดาษ แต่เป็นแนวทางปฏิบัติร่วมที่เกิดจากพลังของนักเรียน ครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชนโดยรอบอย่างยั่งยืน

6) การดูแลช่วยเหลือนักเรียน ไม่ให้สูบบุหรี่ เป็นแนวทางที่มุ่งเน้นการป้องกันและแก้ไข ปัญหาการสูบบุหรี่ในกลุ่มเยาวชน ผ่านการดูแลช่วยเหลือ ให้ความรู้ และสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการไม่สูบบุหรี่ โดยจากการที่ได้เสนอให้แก่โรงเรียนวัดกิ่งแก้ว(เทพะพัฒนาคาร) ทำอย่างไรให้โรงเรียนสามารถช่วยเหลือเด็กเยาวชนในชุมชนแออัดได้จริง เนื่องด้วยโรงเรียนไม่ใช่เพียงแค่สถานศึกษา แต่สามารถเป็นศูนย์กลางของความหวังในการเปลี่ยนแปลงชีวิตเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะในชุมชนแออัด หากมีการเปิดพื้นที่ รับฟัง สร้างความร่วมมือ และหนุนเสริมศักยภาพอย่างต่อเนื่อง ก็จะสามารถเปลี่ยนปัญหาให้กลายเป็นพลังของชุมชนได้อย่างแท้จริง เช่น เด็กเยาวชนเป็นแกนนำเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ของตนเอง ,พัฒนาเยาวชนในโรงเรียนให้เป็นพี่เลี้ยง หรือโค้ชอาสา เพื่อช่วยเพื่อนๆ ในชุมชนให้รู้จักป้องกันตนเองจากบุหรี่ ยาเสพติด และพฤติกรรมเสี่ยงอื่นๆ และสนับสนุนการทำโครงการขนาดเล็กที่เยาวชนออกแบบเอง เช่น คลิปวิดีโอรณรงค์, นิทรรศการหมู่บ้านปลอดบุหรี่, หรือการช่วยเหลือเพื่อนที่หลุดจากระบบ ,เสริมพลังครอบครัว-ผู้ปกครองในชุมชน เช่น จัดกิจกรรมอบรมผู้ปกครองเรื่องการเลี้ยงดูวัยรุ่น ป้องกันการใช้ความรุนแรงในบ้าน ,มีระบบติดตามเด็กกลุ่มเสี่ยง และเชื่อมโยงกับบริการของรัฐ เช่น สาธารณสุข อบต. หรือศูนย์พัฒนาสังคม ,ทำงานร่วมกับภาคี

เครือข่าย เช่น ประสานงานกับหน่วยงานท้องถิ่น, ศูนย์พัฒนาเด็กและเยาวชน, หน่วยงานสาธารณสุข, NGO ที่ทำงานด้านเยาวชน เพื่อรับทุนสนับสนุนหรือทรัพยากร และใช้พลังของสภานักเรียนหรือแกนนำเยาวชนเป็นผู้เชื่อมโยงโครงการต่างๆ เข้าสู่พื้นที่จริง

7) การมีกิจกรรมร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับชุมชน เป็นแนวทางสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบาย สถานศึกษาปลอดบุหรี่อย่างยั่งยืน เนื่องจากการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนช่วยให้เกิดการดูแลและเฝ้าระวังที่ ครอบคลุม โดยทั้งสองฝ่ายร่วมมือกันสร้างความตระหนักรู้ปลูกฝังพฤติกรรมที่เหมาะสมและดูแลสุขภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการปลอดบุหรี่ เป็นต้น นอกจากนี้ที่ได้เสนอให้แก่โรงเรียนวัดกิ่งแก้ว(เพาะพัฒนาคาร์) การมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนวัดกิ่งแก้ว เพื่อขับเคลื่อนสถานศึกษาปลอดบุหรี่อย่างยั่งยืน การจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับชุมชนถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายสถานศึกษาปลอดบุหรี่ ไปสู่ความยั่งยืนอย่างแท้จริง โดยเฉพาะในบริบทของ โรงเรียนวัดกิ่งแก้ว (เพาะพัฒนาคาร์) ซึ่งตั้งอยู่ใกล้ชุมชนที่มีความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรม การสร้างความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับชุมชนจะช่วยให้เกิดการดูแลการเฝ้าระวัง และการส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพ ที่ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น เช่น

(1) จัดกิจกรรมชุมชนร่วมใจโรงเรียนปลอดบุหรี่ เปิดบ้านโรงเรียนให้ผู้ปกครองและผู้นำชุมชนเข้ามาร่วมเรียนรู้เรื่องพิษภัยบุหรี่ จัดนิทรรศการโดยนักเรียน เช่น สื่อสร้างสรรค์ โปสเตอร์ สื่อวิดีโอ โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม

(2) จัดตั้ง “อาสาสมัครชุมชนปลอดบุหรี่” ร่วมกับครูและแกนนำนักเรียน ผู้นำชุมชน ร่วมกับครูทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา ช่วยชี้เป้าพื้นที่เสี่ยง เช่น จุดที่นักเรียนมักไปซื้อหรือสูบบุหรี่ เฝ้าระวังเชิงรุก พุดคุยเชิงบวกกับครอบครัวนักเรียนกลุ่มเสี่ยง

(3) จัดเวที “แลกเปลี่ยนระหว่างรุ่น” เชิญผู้ใหญ่ในชุมชนที่เคยสูบบุหรี่เลิกได้ มาเป็นต้นแบบพุดคุยกับนักเรียน เปิดเวทีให้เยาวชนในชุมชนสะท้อนมุมมองต่อสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการสูบบุหรี่ในพื้นที่

(4) สร้างป้ายเขตปลอดบุหรี่ในชุมชนรอบโรงเรียนร่วมกับ อบต. และภาคีท้องถิ่น ติดตั้งป้ายรณรงค์เขตปลอดบุหรี่รอบโรงเรียน เช่น บริเวณหน้าร้านค้า ป้ายรณรงค์ ตลาดนัดให้นักเรียนมีส่วนในการออกแบบสื่อ เพื่อสร้างความรู้สึกร่วมของคนในพื้นที่

(5) สื่อสารผ่านผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมอ โดยใช้ระบบไลน์กลุ่ม, สมุดบันทึกพฤติกรรม หรือกิจกรรมวันผู้ปกครอง เพื่อให้ข้อมูลเรื่องการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยง เช่น บุหรี่/บุหรี่ไฟฟ้า เชื่อมโยงไปยังกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพของครอบครัว เช่น วันงดสูบบุหรี่โลก

ทั้งนี้ แนวทางการดำเนินงานสามารถปรับเปลี่ยนกิจกรรมให้เหมาะสมกับบริบทและสถานการณ์ของโรงเรียน/พื้นที่ได้โดยอยู่ ภายใต้ 7 มาตรการ ยกเว้น มาตรการที่ 3 การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อโรงเรียนปลอดบุหรี่ ให้ดำเนินการตามแนวทางที่กำหนดให้ครบทุกประเด็น ดังนั้น ด้วยพื้นที่บริเวณโรงเรียนวัดกิ่งแก้ว(เพาะพัฒนาคาร์) ได้พบปัญหาภายในโรงเรียนเริ่มมีนักเรียนที่เข้าสู่ช่วงวัยรุ่น สูบบุหรี่บริเวณโรงเรียนมากขึ้นจึงทำให้ต้องรีบดำเนินการแก้ไขปัญหที่พบเห็นอย่างเร่งด่วนเพื่อให้สถาบันการศึกษา ขั้นพื้นฐานมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยโดยการดำเนินการสร้างนโยบายและมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดให้โรงเรียนเป็นพื้นที่เขตปลอดบุหรี่จะเกิดขึ้นได้จริงก็ต่อเมื่อมีการให้ความสำคัญต่่อนโยบายและมาตรการที่จะช่วยให้ พื้นที่ในบริเวณโรงเรียนเป็นเขตปลอดบุหรี่และถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนดเพื่อเปลี่ยนแปลงสถานศึกษาให้มีระเบียบ และถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนด และการสร้าง 7 มาตรการ ที่กำหนดขึ้นร่วมกัน โดย กรมควบคุมโรค สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมูลนิธิธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาสุขภาพ เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินการสถานศึกษาปลอดบุหรี่ และสอดคล้องตามพระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ.2560 และอนุบัญญัติที่เกี่ยวข้อง ประกาศกระทรวงสาธารณสุขที่ออกตามความพรบ.คุ้มครองสุขภาพผู้ไม่สูบบุหรี่และมาตรการของกระทรวงศึกษา/สพฐ. เรื่อง มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหการสูบบุหรี่

กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การดำเนินการดังกล่าวสอดคล้องกับ ทฤษฎีการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม (Collaborative Governance Theory) ซึ่งอธิบายว่าการแก้ไขปัญหาสาธารณะในระดับพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของหลายภาคส่วน ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะในบริบทของสถานศึกษาที่ต้องเชื่อมโยงกับชุมชนอย่างใกล้ชิด นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนยังสามารถอธิบายได้ด้วย ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (Health Belief Model) ซึ่งเน้นที่ความเชื่อของบุคคลเกี่ยวกับอันตรายของพฤติกรรมเสี่ยง เช่น การสูบบุหรี่และแรงจูงใจภายในและภายนอก เช่น แบบอย่างจากครูและเพื่อน การรณรงค์ของโรงเรียน และบทลงโทษจากระบบการประเมินผลการเรียน ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพในระยะยาว นักวิจัยเสนอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงศึกษาธิการ สนับสนุน มาตรการเพิ่มเติม อาทิ

- 1)การจัดระบบเฝ้าระวังนักเรียนกลุ่มเสี่ยง
- 2)การลดการเข้าถึงบุหรี่ในสถานศึกษาและพื้นที่รอบนอก

3)การพัฒนาหลักสูตรเสริมด้านการรู้เท่าทันสื่อและการปฏิเสธพฤติกรรมเสี่ยง

5.3ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนให้เป็น สถานศึกษาด้านแบบปลอดบุหรี่ อย่างมีประสิทธิภาพ ครอบคลุมทุกมิติ และยั่งยืน โดยโรงเรียนได้ดำเนินการตามกรอบนโยบายที่ ชัดเจนและเป็นระบบ ดังนี้

1. กำหนดนโยบายในระดับโรงเรียน ได้แก่ การจัดทำประกาศโรงเรียนเป็นเขตปลอดบุหรี่ อย่างเป็นทางการ การบรรจุนโยบายลงในแผนพัฒนาสถานศึกษาและแผนปฏิบัติการของ ผู้บริหารสถานศึกษา แต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนโรงเรียนปลอดบุหรี่ ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหาร ครู และนักเรียน ทำงานร่วมกันแบบมีส่วนร่วม (Participatory Mechanism)

2. การพัฒนาศักยภาพบุคลากร โดยจัดอบรมให้ครูและบุคลากรมีความรู้เกี่ยวกับพิษภัย ของบุหรี่และบุหรี่ไฟฟ้า รวมถึงการเป็นต้นแบบที่ดี (Role Model) ในการไม่สูบบุหรี่ และส่งเสริมให้ เป็น "ครูต้นแบบสุขภาพดี"

3. การพัฒนาเยาวชนแกนนำ ผ่านการอบรมเพื่อเสริมทักษะการให้คำปรึกษา ความรู้เท่า ทันสื่อ และการรณรงค์เชิงสร้างสรรค์เพื่อสร้างทัศนคติที่ถูกต้องต่อการไม่สูบบุหรี่ การพัฒนาสภาพแวดล้อมทางกายภาพ โดยการติดตั้งป้ายประกาศ "เขตปลอดบุหรี่" ภายใน โรงเรียนตามแนวทางของกระทรวงสาธารณสุข และใช้พื้นที่สื่อสารสร้างจิตสำนึกให้กับผู้เรียนและ บุคคลที่เกี่ยวข้อง

4. การมีส่วนร่วมของชุมชน โรงเรียนดำเนินความร่วมมือกับผู้นำชุมชน อาสาสมัคร สาธารณสุข และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดทำ "ข้อตกลงของชุมชน" เพื่อห้ามการสูบ บุหรี่ในพื้นที่สาธารณะ เช่น ศาลาอเนกประสงค์ สนามเด็กเล่น และพื้นที่บริเวณรอบโรงเรียน นอกจากนี้ โรงเรียนยังมีมาตรการควบคุมพฤติกรรม เช่น การดำเนินการตามหลัก "ประกาศจับ จริง" โดยแจ้งผู้ปกครองรับทราบ การทำบันทึกข้อความต่อนักเรียนและผู้ปกครอง และการหัก คะแนนคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนที่ฝ่าฝืน

บรรณานุกรม

(INHPF), I. I. N. o. H. P. F. (2567). ข้อเรียกร้องเพื่อปกป้องเด็กและเยาวชนจากอันตรายของบุหรี่ เนื่องในวันงดสูบบุหรี่โลก.

กรมควบคุมโรค , & กระทรวงการศึกษา. (2021). 7 มาตรการเพื่อโรงเรียนปลอดบุหรี่.

ป.ร., ภ. (2535). พระราชบัญญัติคุ้มครองของผู้ไม่สูบบุหรี่.

แผนพัฒนาตำบลราชวาทะ. (2566). ข้อมูลสภาพทั่วไป

ราชกิจจานุเบกษา, & ประกาศกระทรวงสาธารณสุข. (2553). กำหนดสถานที่สาธารณะห้ามสูบบุหรี่.

วิลาวัณย์ ประทีปแก้ว, พรเทพ ล้อมพรม, & พรหมชัย, ว. (2552). พฤติกรรมการสูบบุหรี่ของ
เยาวชนในจังหวัดนนทบุรี.

สัจจาธรรม, น. (2555). ทักษะคิด และความตั้งใจในการเลิกสูบบุหรี่ของนักศึกษา.

สิริรัตน์พลกุล, น. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลิกบุหรี่

สุนิดา ปรีชาวงษ์, นัยนา วงศ์สายตา, หริสร์ ทวีพัฒนา, & แก้วคา, ส. (2014). การทบทวนงานวิจัย
เกี่ยวกับการสูบบุหรี่ในโรงเรียนมัธยมศึกษา.

อดุลย์รอมาน, (2562). รูปแบบการป้องกันและควบคุมยาสูบในโรงเรียน. 1-90

ประวัติผู้เขียน

